

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TEKNOLOJİ BAĞIMLILIK, SANAL ZORBA ve
SANAL MAĞDUR OLMA DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET BAŞAR

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi ZELİHA DEMİR KAYMAK

HAZİRAN 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TEKNOLOJİ BAĞIMLILIK, SANAL ZORBA ve
SANAL MAĞDUR OLMA DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET BAŞAR

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi ZELİHA DEMİR KAYMAK

HAZİRAN 2019

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım esere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

 İmza
Mehmet BAŞAR

JURİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

“Üniversite Öğrencilerinin Teknoloji Bağımlılık, Sanal Zorba ve Sanal Mağdur Olma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu yüksek lisans tezi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Ünal ÇAKIROĞLU

Üye (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Zeliha DEMİR KAYMAK

Üye

Doç. Dr. Mehmet Barış HORZUM

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

18.07.2019

İmza

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim için görev yaptığım kurumda benden desteklerini esirgemeyen Suşehri Adliyesinde görevli Cumhuriyet Savcılarım ve Hakimlerim ile iş arkadaşlarıma, tez çalışma sürecimin başından sonuna kadar her aşamasında sabırla sorularıma cevap vererek beni yönlendiren, benden hiçbir zaman yardım ve desteklerini esirgemeyen hocam Dr. Öğr. Üyesi Zeliha DEMİR KAYMAK'a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Yüksek lisans eğitimim boyunca bana her zaman yol gösterici olan hocalarımla Doç. Dr. Mübin KIYICI ve Doç. Dr. Mehmet Barış HORZUM'a ve üniversiteye devam ettiğim sürece bana hep yardımları dokunan bölüm hocalarıma ve arkadaşlarımla Serpil ARSLAN, Enes GÜNSEL'e ve diğer arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Hayatım boyunca manevi ve maddi desteğini hiçbir zaman üzerimden çekmeyen ve varlığına her zaman şükrettiğim babam Ramazan BAŞAR ve annem Meral BAŞAR'a, tez yazım sürecimde her an yanımda olan her konuda olduğu gibi bu süreçte de beni daima cesaretlendiren, üzerimdeki yükleri hafifleterek beni rahatlatan sevgili eşim Zehra BAŞAR'a ve son olarak biricik oğlum Murat Anıl BAŞAR'a çok teşekkür ederim.

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TEKNOLOJİ BAĞIMLILIK, SANAL ZORBA ve SANAL MAĞDUR OLMA DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Mehmet BAŞAR, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zeliha DEMİR KAMAK

Sakarya Üniversitesi, 2019

Teknolojideki gelişmelerin insanların yaşantılarına olumlu katkılar sağlamasıyla teknolojinin hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmesi, insanların teknolojiden uzaklaşmamasına neden olmuş ve insanlarda sürekli olarak teknolojiyi kullanma arzusu doğmuştur. Teknolojinin bu denli hayatın içine girmesiyle bazı problemleri de beraberinde getirmiştir. Bunlardan bazıları teknolojinin insanların yaşamında önemli bir tehdit oluşturan teknoloji bağımlılığı, sanal zorbalık ve sanal mağdur olma. Teknoloji bağımlılığı, sanal zorbalık ve sanal mağdur olma insanların günlük yaşantılarına, eğitimlerine, sosyal ilişkilerine, yaşam tarzlarına zarar vermektedir. Bireylerin teknolojiyi kullandıklarında sanal zorba veya sanal mağdur olma gibi kendilerine zarar verebilecek durumların görülme olasılığı artmaktadır. Üniversite öğrencilerinin genel olarak ailelerinden uzakta olması, özellikle teknoloji aygıtlarının kullanımı konusunda aile denetimi altında bulunmamalarının da teknoloji bağımlılıklarını ve sanal zorba / mağdur olma durumlarını etkileyebileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada Sivas Cumhuriyet Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri ile sanal zorbalık ve sanal mağdur olma durumlarının ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada Uygun/Kazara Örneklem yöntemi kullanılarak 2018-2019 öğretim yılı güz yarıyılında öğrenim gören 710 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Bu öğrencilerin 439'unu kadın (%61,8) ve 271'ini erkek (%38,2) öğrenciler oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Teknoloji Bağımlılık ölçeği ve Sanal Zorba/Mağdur Ölçeği kullanılmıştır. Veriler anket aracılığı ile toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizi SPSS 24 paket programı ile yapılmıştır. Araştırmada verilerin analizinde Kruskal-Wallis testi, Spearman Korelasyon Analizi ve

Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Yapılan istatistiklerde .05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin ortalama puanlarına göre orta düzeyde teknoloji bağımlısı olduğu, sanal zorbalık ve sanal mağdur olma durumlarının da düşük seviyede olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin sanal zorbalıkları ile sanal mağdur olmaları arasında ve teknoloji bağımlılığı düzeyleri ile sanal zorba ve sanal mağdur olma durumları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Bağımlılık, Teknoloji Bağımlılığı, Sanal Zorbalık, Siber Zorbalık, Sanal Mağdur, Siber Mağdur

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN TECHNOLOGY DEPENDENCE, VIRTUAL BULLETS AND VIRTUAL VICTIM LEVELS OF UNIVERSITY STUDENTS

Mehmet BAŞAR, Master Thesis

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Zeliha DEMİR KAMAK

Sakarya University, 2019

The fact that technology has become an indispensable part of life by making positive contributions to the lives of people has caused people not to move away from technology and there is a desire to use technology continuously. With the introduction of technology into this life, it has brought some problems. Some of these are technology addiction, virtual bullying and virtual victimization, which poses a significant threat to people's lives. Virtual bullying and virtual victimization are damaging people's daily lives, education, social relationships and lifestyles. When individuals use technology, the likelihood of situations that can harm them, such as being a virtual bully or a virtual victim, increases. It is thought that university students being away from their families in general and not being under family supervision especially regarding the use of technology devices may affect technology dependence and cyberbullying / victimization situations.

In this study, it is aimed to investigate the relationship between technology dependence levels and cyber bullying and virtual victimization of Sivas University students. In the research, relational scanning model, one of the quantitative research methods, was used. In this research, 710 students studying in the fall semester of 2018-2019 academic year were selected as the sample by using Accurate Sampling method. 439 of these students were female (61.8%) and 271 were male (38.2%). Personal Information Form, Technology Addiction Scale and Virtual Bully / Victim Scale were used as data collection tools. The data were collected through a questionnaire. The data were analyzed with SPSS 24 package program. Kruskal-Wallis test, Spearman Correlation Analysis and Kruskal Wallis-H test were used to analyze the data. The statistics were based on .05 significance level.

According to the data obtained from the research, it was observed that the average level of technology addiction and cyberbullying and virtual victimization were low according to

the mean scores of the university students participating in the research. It was found that there is a positive low level relationship between the cyberbullying and cyber victimization of university students and the levels of technology addiction and cyberbullying and cyber victimization.

Keywords: Addiction, Technology Addiction, Cyberbullying, Cyber Victim

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
JURİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TABLO LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	5
1.3. Problem Cümlesi	6
1.4. Alt Problemler	6
1.5. Sınırlılıklar.....	7
1.6. Tanımlar	7
BÖLÜM II.....	8
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Bağımlılık	8
2.2. Teknoloji Bağımlılığı	8
2.3. Sanal Zorbalık	11
2.4. Sanal Mağdur.....	13
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	14
2.4. Teknoloji bağımlılığı ve sanal zorbalık ile ilgili çalışmalar	14
2.5. Sanal zorbalık ile ilgili çalışmalar	17
2.6. Teknoloji bağımlılığı ile ilgili çalışmalar	18

BÖLÜM III.....	21
3.1. Araştırmanın Yöntemi	21
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme.....	21
3.3. Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreçleri	21
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	21
3.3.2. Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği.....	22
3.3.3. Sanal Zorbalık / Mağdur Ölçeği	23
3.4. Verilerin Toplanması.....	23
3.5. Verilerin Analizi	23
BÖLÜM IV	27
BULGULAR	27
4.1. Araştırma Örnekleme İlişkin Bulgular	27
4.2. Araştırmanın Problem Cümlesine İlişkin Bulgular	31
4.2.1 Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	31
4.2.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	32
4.2.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular	33
4.2.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular	34
4.2.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	36
4.2.6. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Bulgular	38
4.2.7. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Bulgular.....	39
4.2.4. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	40
BÖLÜM V	41
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	41
5.1. Sonuç ve Tartışma	41
5.2. Öneriler.....	44
5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Göre Uygulamaya Yönelik Öneriler	44

5.2.2. Yapılan Araştırma Sonuçlarına Yönelik Gelecekte Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	44
KAYNAKLAR.....	46
EKLER	56
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu.....	56
Ek 2. Sanal Zorba Mağdur Ölçeği	57
Ek 3. Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği	58
Ek 4. Anket Onay Formu.....	59
Ek 5. Araştırma İzin Belgesi.....	60
ÖZGEÇMİŞ.....	61

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Teknoloji Bağımlılığı, Sanal Zorbalık ve Sanal Mağdur Ölçeklerine İlişkin Normallik Testi Sonuçları	24
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin İstatistikleri	27
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Fakülte/Yüksekokul Türüne İlişkin İstatistikleri	28
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaşlarına İlişkin İstatistikleri	28
Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Algıladıkları Aile Sosyo Ekonomik Durumuna İlişkin İstatistikler	29
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Günlük İnternet Kullanım Sürelerine İlişkin İstatistikler	30
Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sahip Olunan Teknolojik Aygıtlara İlişkin İstatistikler	30
Tablo 8. Teknoloji Bağımlılık Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	31
Tablo 9. Üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılığı frekans ve yüzde tablosu	32
Tablo 10. Sanal Zorba Olma Puanlarına İlişkin Bulgular	33
Tablo 11. Sanal Mağdur Olma Puanlarına İlişkin Bulgular	33
Tablo 12. Teknoloji Bağımlılığı Düzeyi ile Sanal Zorba Olma Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	34
Tablo 13. Teknoloji Bağımlılığı Düzeyleri ile Sanal Zorba Olma Puanları arasındaki farklılığın hangi gruptan kaynaklandığına ilişkin bulgular (Kruskal Wallis-H)	35
Tablo 14. Teknoloji Bağımlılığı Düzeyi ile Sanal Mağdur Olma Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	36
Tablo 15. Teknoloji Bağımlılığı Düzeyleri ile Sanal Mağdur Olma Puanları arasındaki farklılığın hangi gruptan kaynaklandığına ilişkin bulgular (Kruskal Wallis-H)	37
Tablo 16. Teknoloji Bağımlılığı Düzeyi ile Sanal Zorba Olma Düzeyleri arasında Spearman Korelasyon Analizi	39
Tablo 17. Teknoloji Bağımlılığı Düzeyi ile Sanal Mağdur Olma Düzeyleri arasında Spearman Korelasyon Analizi	39

Tablo 18. Sanal Zorbalık Düzeyi ile Sanal Mağdur Olma Düzeyleri arasında Spearman Korelasyon Analizi.....	40

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1. Teknoloji bağımlılığı değişkenine ait puanların dağılım grafiği..... 24
- Şekil 2. Sanal zorbalık değişkenine ait puanların dağılım grafiği..... 25
- Şekil 3. Sanal mağdur değişkenine ait puanların dağılım grafiği..... 25

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Her geçen gün özellikle bilgi iletişim alanında daha da hızlanarak gelişen, yenilenen ve değişen teknoloji yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Bilgisayar ve mobil aygıtlardaki gelişmelerle birlikte internete erişimin her yerden, kolay ve ucuz hale gelmesiyle insanların yaşam tarzları da değişmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, özellikle internet, insanların her geçen gün artan bilgiye ulaşma, bilgiyi saklama ve paylaşma gereksinimlerini karşılamasına bağlı olarak yaşamın vazgeçilmez bir parçası olmuştur (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007). Gelişen teknolojiyle bireyler günlük ihtiyaçlarını karşılamak için dijital ortamlara bağlı olma durumu oluşmuştur (Yengin, 2019). İnternetin iletişimi kolaylaştırması ve çok az veya hiç bir ücret ödmeden bilgiye hızlı erişim sağlamasıyla çağdaş toplumlar değişimler olmuştur (Starcevic ve Aboujaoude, 2015).Kişilerarası iletişim için uzun zamandan beri kullanılan araçlar değişerek, yerini zaman ve mekan zorunluluğu olmayan anlık iletişim kurulabilen araçlara bırakmaya başlamıştır (Yazıcı, 2015). Gelişen mobil teknolojiler bireylerin ihtiyacı olan iletişim kurma, internet erişimi, sosyal medya, banka işlemleri, kamera, not defteri, e-kitap okuyucu gibi birçok önemli özelliğin oldukça cazip hale gelmesinde etkili olmuştur (Yusufoglu, 2017). İnternet, insanların araştırma yeteneklerini, uluslararası kütüphanelere erişimlerini, bankacılık işlemlerini, iş görmelerini, alışverişleri gibi pratik uygulamalar ile daha kolay hale getirmektedir (Balta ve Horzum, 2008). Web 2.0 teknolojisiyle beraber, tek yönlü bilgi paylaşımından, iki yönlü ve eş zamanlı bilgi paylaşımı imkanı sağlayan web ortamları oluşmuştur. Sosyal medya ile yüz yüze görüşmeler sanal ortamlara taşınmıştır. Oyuncuların istediklerini yapmakta serbest oldukları oyunlar, bilgisayar ve çevrimiçi ortamlarda yerini almıştır. Gelişen dijital oyunlar kullanıcılara birbirleriyle iletişim kurma olanağı sağlamıştır. Oyunların mobil cihazlarda oynanmaya başlamasıyla ortam ve zamandan bağımsız olarak istenilen her yerden oyun oynanabilmektedir. Oyun içindeki görevler ve hedeflere ulaşmanın verdiği tatmin duygusunun yanında oyundaki başarıların anlık olarak paylaşabilmesi hiç tanımadığı kimselerle yarışabilmesi oyunlardan alınan hazzı arttırmıştır. Zamanlarının büyük bölümünü oyun oynayarak geçiren bireyler

yaşamlarını aksatmaktadır. Bilgisayarda yapılabilen tüm işlemleri gerçekleştirebilen, özellikle internete erişim, çevrimiçi oyun, hemen hemen tüm dijital uygulamaları kullanabilme gibi imkanları sağlayan akıllı telefonlar sayesinde birçok avantaja kavuşan bireylerin mobil telefonları kullanarak geçirdikleri zaman süreleri de artmaktadır (Fidan, 2016). Teknolojinin insan hayatına sunduğu bu olanaklar, kullanım oranlarını arttırmıştır. İnternetin bir iletişim aracı olarak yükselmesi ve popüler hale gelmesiyle, birçok insanın günlük yaşamının giderek artan bir parçası haline gelmiştir (Griffiths, 2000). Bilgiye ulaşma, bilgi paylaşımı, gazete okuma, televizyon izleme, müzik dinleme, oyun oynama, alışveriş ve eğitim gibi birçok aktivite dijital ortamlarda yapılmaya başlanılmıştır.

We Are Social ve Hootsuite'in yaptıkları araştırmaya göre; 2018 yılında dünya nüfusunun %53'ü olan internet kullanıcısı sayısının 2019 yılında %56'ya yükseldiği, 2018 yılında dünya nüfusunun %42'si olan sosyal medya kullanıcısının 2019 yılında %45'e yükseldiği ve 2018 yılında dünya nüfusunun %39'u olan mobil sosyal medya kullanıcısı sayısının 2019 yılında %42'ye yükseldiği tespit edilmiştir (İnternet Kullanımı ve Sosyal Medya İstatistikleri, 2019).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Hane halkının Bilgi İletişim Teknolojilerini Kullanma Araştırması (2018) sonuçlarına göre; internet ve bilgisayar kullanımı 2017 yılında yaş grubu 16 olan bireylerde %56,6, 74 yaş grubundaki bireylerde %66,8'dir. 2018 yılında ise 16 yaş grubundaki bireylerde %59,6, 74 yaş grubundaki bireylerde %72,9'dur. İnternet aracılığıyla kişisel kullanım için hizmet veya mal satın alan veya sipariş veren bireylerin 2016 Nisan ile 2017 Mart ayları arasındaki oranı %24,9 iken 2017 Nisan ile 2018 Mart ayları arasındaki dönemde %29,3 olduğu, kişisel amaç için kamu hizmetlerinden yararlanmak veya bu kurumlarla iletişime geçmek için 16 – 74 yaş aralığındaki bireylerin 2016 Nisan ile 2017 Mart aylarındaki oranı %42,4 iken 2017 Nisan ile 2018 Mart aylarını arasındaki dönemdeki oranı %45,6'ya yükseldiği tespit edilmiştir (TÜİK, 2018).

Bu veriler incelendiğinde insanların teknolojiyi kullanım oranlarının giderek arttığı görülmektedir. Teknoloji hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir ve bu doğrultuda insanların teknoloji kullanımına karşı alışkanlıkları da değişim göstermiştir. Teknolojinin gelişmesiyle bilgisayar, tablet, mobil telefon, internet, çevrimiçi oyun, sosyal ağ, web siteleri, e-alışveriş gibi teknolojik aygıtlar ve uygulamalar sürekli olarak kullanılmaktadır. İleri teknoloji, bireylerin teknolojik aygıtlar olmadan yaşayabilmelerini imkansız hale getirmiştir. Bunun neticesinde insanlarda teknolojik aygıt veya uygulamalardan

uzaklaştıklarında, erişemediklerinde veya erişimleri engellendiğinde dikkat dağınıklığı, yoksunluk, agresiflik veya depresyon hali gibi bağımlılık semptomları görülebilmektedir (Griffiths, 1999). Bu durum özellikle genç nesli sosyal, fiziksel ve zihinsel olarak etkilemektedir. Teknolojinin insan hayatına getirdiği kolaylık ve faydaların yanı sıra bağımlılık gibi zararları da olabilmektedir. Bazı insanlar çevrimiçi oyunlara, bazıları sohbet ve ilişki kurmaya, bazıları da çevrimiçi kumar, pornografi ve siber sexe bağımlı hale gelir (Leung, 2004).

Bağımlılık kişilerin bedensel ve ruhsal sağlıklarının, sosyal yaşamlarının zarar görmesine rağmen belirli takıntılı bir durumu tekrarlamaya, yinelemeye yönelik karşı koyulamayacak şekilde istek duymaları ve bunu sürdürmeleri hali olarak tanımlanmıştır (Köksal, 2016). Bağımlılık, zarar verici ve vazgeçmesi güç bir deneyime derinden bağlı olmaktadır. Teknoloji bağımlılığı teknolojinin sadece aşırı kullanımı (Davis, 2001) ya da bir teknolojiye yüksek katılım kavramının veya psikolojik bağımlılık ile ilgisi olmayan öğrenmeye bağlı koşullu olarak tanımlanan alışkanlıktan da öteye geçmektedir (Limayem ve Cheung, 2007). Yani bir teknolojiyi aşırı derecede veya istemsiz olarak kullanmak ya da bir teknolojiyle aşırı derecede meşgul olmak bir bağımlılık değildir (Turel ve diğerleri, 2011). Griffiths (1999) teknoloji bağımlılığını sigara, alkol, uyuşturucu gibi madde bağımlılığı olan kimyasal bağımlılık türünden farklı olarak davranışsal bağımlılık türü altında incelenmesi gerektiğini öne sürmüştür. Teknoloji bağımlılığını da “dikkat çekme”, “yoksunluk”, “çatışma”, “nüksetme”, “tolerans” ve “ruh hali değişimi” olmak üzere altı bağımlılık ölçütü ile belirlemiştir (Griffiths, 1999). Young’a (1996) göre bilgisayarların insanlarda üzerinde oluşturduğu memnuniyet ve sürekli istek duygusu neticesinde meydana gelen aşırı kullanım, teknolojiye bağımlılığa neden olmaktadır. Balta ve Horzum’a (2008) göre varoluş amacından çıkarak araç olmak yerine amaç haline gelen teknoloji insan hayatında kolaylık sağlamak yerine hayatı olumsuz şekilde etkileyen bir durum olan teknoloji bağımlılığının ortaya çıkmasına neden olmuş, teknoloji bağımlılığı nedeniyle de insanlar günlük yaşamlarını aksatır hale gelmiştir. Temel amacı insanlığa kolaylık sağlamak olan teknoloji, insanoğluna bu imkanları sunarken kullanıcıları da kendisine bağımlı hale getirmektedir. Cep telefonu, bilgisayar ve internet teknolojilerinin kullanımının artmasıyla birlikte, televizyon, internet, bilgisayar, sosyal ağ, çevrimiçi oyun, anlık mesajlaşma, video gibi teknoloji bağımlılıkları ortaya çıkmıştır.

Hayatı güçlendirmek ve zenginleştirmek maksadıyla gelişen teknolojinin yaşamın her alanında kullanılmasıyla birlikte, bireylerin yaşantılarında göstermiş oldukları zorba,

agresif, olumsuz ve diğere bireylere zarar verici davranışlarını iletişim teknolojilerini kullanarak gerçekleştirmelerine olanak sağlamıştır. Teknoloji bağımlılığı gibi iletişim teknolojilerinin kullanımıyla gerçekleşen sanal zorbalıkta teknolojinin hayatımıza girmesiyle ortaya çıkan olumsuz davranışlardan biridir. Sanal zorbalık, bir birey ya da grubun, başkalarına bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak kasıtlı ve sürekli olarak zarar vermeye çalışmasıdır (Belsey, 2007). Smith ve diğerlerine (2006) göre sanal zorbalık bir birey ya da grubun bilgi iletişim teknolojilerini kullanarak kasıtlı ve tekrar edecek şekilde yaptığı agresif eylemlerdir. Kowalski ve Limber (2007) sanal zorbalığı web sitesi veya cep telefonu aracılığıyla, e-posta olarak veya sohbet odalarından gönderilen ileti, resim veya görüntü ile yapılan zorbalık olarak tanımlamıştır. Baldry, Farrington ve Sorrentino'ya (2019) göre siber zorbalık, bir bireyin kendisini kolayca bulamayan ve kendisine zarar veremeyen bir mağdura karşı isteyerek ve tekrar edecek şekilde elektronik araçlar kullanılarak gerçekleştirilen doğrudan ya da dolaylı zarar veren agresif eylemlerdir. Sanal zorbalık eyleminin meydana gelmesi veya zorbalık eyleminin sanal zorbalık olarak ifade edilebilmesi, zorbaca davranışın dijital teknolojiler aracılığıyla yapılıp yapılmadığına bağlıdır (Ayas ve Horzum, 2010). Zorbaca davranış dijital teknolojiler aracılığıyla yapılırsa sanal zorbalık olarak ifade edilebilir. Teknoloji kullanılarak zorbalık eylemlerini gerçekleştiren bireyler sanal zorba, sanal zorba eylemlerinin hedefi olan, bu eylemlerden zarar gören bireyler de sanal mağdur olarak ifade edilmiştir (Betts, 2015). Yapılan çalışmalara göre çocukluktan yetişkinliğe kadar hemen hemen her yaştaki bireyin sanal zorba veya sanal mağdur olma olasılığı bulunmaktadır (İğdeli, 2018). Bu kapsamda sözü edilen teknolojinin olumsuz yanı teknolojinin kullanılması sırasında bireyler için ciddi tehdit olmaktadır. Teknoloji bağımlılığı, bireylerin sosyal yaşamlarını tehlikeye atabilir, duygusal olarak zarar verebilir, okul, aile ve iş yaşantılarını bozabilir, ayrıca bireylerin sosyal çevrelerindeki kişileri de olumsuz etkileyebilir (Turel ve diğerleri, 2011). Özellikle gelişim çağında bulunan ve teknolojiyi yoğun şekilde kullanan bireylerin zarar görme ihtimalleri yüksektir.

Ayrıca ülkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde, teknoloji bağımlılığı alt türleri olan internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı gibi bağımlılık türleri ile sanal zorba / mağdur olma durumu ilişkilerinin incelendiği ancak genel anlamda teknoloji bağımlılığı ile sanal zorba / mağdur olma durumu arasındaki ilişkinin incelenmesine rastlanılmamıştır. Chang, Chiu, Lee, Chen, Miao, Chiang ve Pan (2015) internet bağımlılığı olan ergenlerin sanal zorbalığa karışma ihtimalinin daha fazla olduğu, Chou ve Hsiao (2000), internet

bağımlısı olan öğrencilerin günlük yaşantılarında karşılaşmış oldukları olumsuz sonuçların bağımlı olmayanlara göre daha fazla olduğu, Casas, Del Rey ve Ortega-Ruiz (2013) sanal zorba davranışların internet bağımlılığından etkilendiği sonucuna ulaşmışlardır. Ayas ve Horzum (2012) öğrencilerin daha çok sosyal ağları, sohbet odalarını kullandıklarında sanal zorbalığa maruz kalarak sanal mağdur olduklarını ve yine sosyal ağları kullanarak sanal zorbalık yaptıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Bu bakımdan üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılığı düzeyleri ile sanal zorbalık ve sanal mağdur olma durumları belirlenerek teknoloji ile hayatımıza giren bu problemlerin birbirleriyle olan ilişkisinin incelenmesinin, ebeveyn ve öğretmenlere bu problemler hakkında farkındalık yaratarak, söz konusu problemlerin çözümüne katkı sağlayarak ilgili literatüre de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Teknolojideki gelişmeler insanların yaşantılarına olumlu katkılar sağlamıştır. Bu olumlu katkıların insan hayatının vazgeçilmez bir parçası olmasıyla insanlar teknolojiden uzaklaşamamaya başlamış ve insanlarda sürekli olarak teknolojiyi kullanma arzusu doğmuştur. Bu da teknolojinin insanların yaşamında önemli bir tehdit oluşturan teknoloji bağımlılığı ortaya çıkarmıştır. Özellikle üniversite öğrencileri için önemli bir bilgi kaynağı haline gelen internetin öğrencilerin internete bağımlı olmalarını da beraberinde getirmiştir (Dalbudak ve Evren, 2014). Bu gelişmelerle birlikte dijital platforma yani sanal ortama taşınan geleneksel zorbalık, sanal zorbalık olarak tanımlanmış, sanal zorbalığa maruz kalan bireyler de sanal mağdur olarak tanımlanmıştır. Sanal zorbalık ve sanal mağdur olma insanların günlük yaşantılarına, eğitimlerine, sosyal ilişkilerine, yaşam tarzlarına zarar vermektedir. Bireylerin teknolojiyi kullandıklarında sanal zorba veya sanal mağdur olma gibi kendilerine zarar verebilecek durumların görülme olasılığı artmaktadır. İnsanlar bağımlı oldukları eylemleri gerçekleştirdiklerinde zarar görmelerine rağmen devam ettirmektedirler. Ayrıca üniversite öğrencilerinin genel olarak ailelerinden uzakta olması, özellikle teknoloji aygıtlarının kullanımı konusunda aile denetimi altında bulunmamalarının da teknoloji bağımlılıklarını ve sanal zorba / mağdur olma durumlarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu durumlar göz önüne alındığında üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılığı ile yine teknoloji kullanımı sırasında karşılaşılabilecek sanal zorba ve sanal mağdur olma durumlarının incelenmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılığı ile sanal zorba / mağdur olma durumunu incelemesini amaçlamaktadır. Literatür incelendiğinde ilköğretim ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin teknolojinin gelişmesiyle birlikte hayatımıza giren internet bağımlılığı ile sanal zorbalık ilişkisini inceleyen çalışmalar yapıldığı görülmüştür (Türkoğlu 2013, Çalışgan 2013, Başköy 2013, Ekşi ve Ümmet 2013, Eroğlu ve Güler 2015, Demir ve Seferoğlu 2016, Altundağ 2016, Ünver ve Koç 2017). Bu çalışmada ise internet bağımlılığı, anlık mesajlaşma bağımlılığı, sosyal ağ bağımlılığı, çevrimiçi oyun bağımlılığı gibi alt faktörlerden oluşan teknoloji bağımlılığı ile sanal zorba / mağdur olma ilişkisi incelendiğinden bilimsel çalışmalar içerisinde özgün ve önemli bir yere sahip olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma ile teknoloji kullanıcılarına, velilere ve eğitimcilere teknolojinin kullanımıyla oluşabilecek zararları öngörebilme, bu konuda alınabilecek önlemler bakımından faydalı olacağı düşünülerek, bu ve benzeri konular ile ilgili yapılabilecek çalışmalara ışık tutacak bilimsel veriler elde edilmesi amaçlanmıştır.

1.3. Problem Cümlesi

Üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeylerine göre sanal zorba olma durumları ve sanal mağdur olma durumları nasıldır?

1.4. Alt Problemler

1. Üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri nedir?
2. Üniversite öğrencilerinin sanal zorba olma düzeyleri nedir?
3. Üniversite öğrencilerinin sanal mağdur olma düzeyleri nedir?
4. Üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeylerine göre sanal zorba olma düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
5. Üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeylerine göre sanal zorba mağdur olma durumları anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
6. Üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri ve sanal zorba olma düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
7. Üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri ve sanal mağdur olma düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
8. Üniversite öğrencilerinin sanal zorbalık ve sanal mağdur olma düzeylerinin arasında ilişki var mıdır?

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma Sivas ili Cumhuriyet Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler ve araştırmanın yürütüldüğü 2018 – 2019 öğretim yılı ile sınırlıdır.

Araştırma verileri öğrencilere uygulanan Kişisel Bilgi Formu, Sanal Zorba / Mağdur Ölçeği ve Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Teknoloji Bağımlılığı: Tıbbi olarak sınıflandırılmayan ancak yaygın ve hızlı bir şekilde gelişen ve bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve oyun sistemleri gibi teknolojik cihazları kullanma yönündeki kontrol edilemez dürtüdür (Kelly, 2019).

Sanal Zorbalık: Bir birey ya da grubun, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla başkalarına karşı zarar vermek üzere kasıtlı ve sürekli olarak zarar vermeye çalışmasıdır (Belsey, 2007).

Sanal Mağdur: Birey ya da grubun ya da tüzel kişiliğin bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla zararlı davranışlara maruz kalarak, maddi veya manevi mağduriyetler yaşamayı halidir (Arıcak, Kınay, Tanrıku, 2012).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Bağımlılık

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle hayatın birçok alanında meydana gelen değişikliklerden birisi de bağımlılık ile ilgili konulardır. Bağımlılık bir maddenin veya bir davranışın yoksunluğuna karşı koyamama durumu olarak düşünülebilir. Bağımlılık, bireyin kendisini bir davranışına karşı kontrol edememesi olarak tanımlanmıştır (Egger ve Rotuerberg, 1996). Marks (1990)'a göre madde bağımlılığı ve davranışsal bağımlılık görülen bireylerde yoksunluk halinde şiddetli arzu ve kaygı gibi bezer nitelikte bağımlılık belirtileri görülmektedir. Griffiths (1999) kimyasal maddeye bağlı olmayan davranışsal bağımlılıkların olduğunu belirtmiştir. Bağımlılık tanımları incelendiğinde bağımlılığın sadece uyuşturucu, sigara ve alkol gibi kimyasal maddeler ile sınırlı olmadığı, alışveriş, kuma gibi davranışa bağlı eylemlerle de kendisini gösterdiği görülmektedir. Doksanlı yıllarda insanların televizyon gibi popüler olan aletlerin bağımlısı olduklarında pozitif konumda iken geçen süre zarfında insanların bilgisayar kullanmak suretiyle bağımlılık sürecinde aktif konumda bulunmaktadır (Griffiths, 1999). Teknoloji insan hayatında önemli bir yere sahip olmasıyla birlikte gündemde olan madde bağımlılığı, alkol bağımlılığı gibi madde bağımlılığı konularının yerini teknoloji bağımlılığı, televizyon bağımlılığı, internet bağımlılığı gibi davranış temelli bağımlılık konuları almıştır (Öztürk, 2018).

2.2. Teknoloji Bağımlılığı

Teknoloji açısından akla gelen ilk şey, internet bağlantısı, akıllı telefon, tablet, oyun konsolları veya günlük hayatta çok popüler olan televizyonlardır (Kar ve Agarwal, 2015). Günümüzde mobil telefonlar, tabletler, internet gibi teknoloji aygıtları ve bunlara bağlı uygulamalar insanlar tarafından günlük ihtiyaçları karşılamak için sıklıkla kullanılmaktadır. Teknoloji hayatımızı kolaylaştırdı ve artık teknolojisiz bir hayat hayal edilemez hale gelmiştir.

Bazı bağımlılık uzmanları, video oyunları, sosyal medya veya diğer çevrimiçi teknolojilerin aşırı kullanımının beyni uyuşturucu veya alkol bağımlılığının yaptığı gibi etkileyebileceğini savunurken, diğer uzmanlar, saplantı haline gelen teknoloji kullanımının bağımlılığın klinik tanımını karşılayıp karşılamadığını sorgulamaktadır (Ladika, 2018).

Teknoloji bağımlılığı, teknolojinin kullanıcısı için olumsuz sonuçlar meydana getirmesine rağmen, giderek artan şekilde yapılan teknoloji ile ilgili davranışların sık ve saplantılı hale gelmesi şeklinde tanımlanabilir. Teknoloji bağımlılığı, teknolojiden uzaktayken hafif sıkıntıdan, aşırı kaygı ve depresyona kadar uzanan yeni sorunlara yol açabilir (Ramirez, 2018) . Rao, Indla ve Reddy (2012), Teknoloji bağımlısı olan insanların düzenli olarak huzursuzluk yaşadıklarını, depresyon halinde bulduklarını ve net düşünemediklerini belirtmişlerdir. Teknoloji bağımlısı olan bireylerde her ne kadar madde bağımlısı olan bireylerdeki gibi ağır travmatik belirtiler meydana gelmese de ruhsal değişiklik hali, sosyal yaşantıyı etkilemesi ve depresyon belirtileri bakımından benzerlikler görülebilmektedir.

Griffiths (2000)'e göre teknoloji bağımlılığı kimyasal madde kullanımından bağımsız olan davranışsal bağımlılığın bir türü olarak tanımlanmıştır. Teknoloji bağımlılığını da “dikkat çekme”, “çatışma”, “tolerans”, “yoksunluk”, “nüksetme” ve “ruh hali değişimi” olmak üzere altı bağımlılık ölçütü ile belirlemiştir (Griffiths, 1995, 2000).

Dikkat Çekme: Teknolojinin kişinin yaşamında önemli bir yere sahip olmasıyla kişinin duygu, düşünce ve davranışlarına hakim olma halidir. Örneğin teknolojik aygıt veya uygulamanın kullanılmadığı durumda bile bir sonraki kullanma zamanının düşünülmesi.

Yoksunluk: Kişinin teknolojik aygıt veya uygulamalara erişemediği zamanlarda olumsuz hisler veya duygular hissetmesidir. Örneğin kişinin teknolojik aygıt veya uygulamayı nedeni fark etmeksizin kullanmadığında veya engellendiğinde sinirlenmesi, agresif tavırlar sergilemesi gibi durumların oluşması.

Çatışma: Kişinin teknolojik aygıt veya uygulamaları kullanımından dolayı doğal yaşantısı ve sorumluluklarıyla ilgili iç çatışmaları ve kendi içsel çatışmalar yaşamasıdır.

Nüksetme: Kişinin teknoloji kullanımını kendi iradesi ile azaltamaması, kaçınma veya kontrolden bir süre sonra bağımlılığın tekrar en uç seviyesine dönülmesidir.

Tolerans: Kişinin teknolojiyi kullandığında aldığı hazzın aynı etkiyi gösterebilmesi için kullanım sürekli olarak arttırma ihtiyacı duymasıdır.

Ruh Hali Değişimi: Kişinin teknolojik aygıt veya uygulamaları kullandığında duygusal olarak canlanması, heyecanlanması gibi ruh halinin değişmesidir.

Bağımlılık hangi türde olursa olsun insanın yaşamını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Teknoloji kullanımı gençlerin arasında özellikle de öğrenciler arasında çok yaygın olarak kullanıldığı için bu olumsuzluklardan eğitimleri etkilenmektedir. Günümüz teknolojisi hangi amaçla olursa olsun bir kere kullanıldığında kullanıcının dikkatini çekmeye başlayarak, kişilerde tekrar kullanma isteği meydana getirmektedir (Rao, 2012).

Teknoloji bağımlılığı kavramı teknolojinin gelişmesine bağlı olarak literatürde farklı terimler ile ifade edilmiştir. Teknolojik cihazlar ve bu cihazlarda kullanılan uygulamaların gelişip çeşitlenmediği dönemlerde internetin yoğun bir şekilde kullanılmasına bağlı olarak teknoloji bağımlılığı, internet bağımlılığı olarak da ifade edilmiştir (Aydın, 2017).

Genel bir kavram olan teknoloji bağımlılığı incelendiğinde, Televizyon bağımlılığı, Oyun bağımlılığı, Online alışveriş bağımlılığı, Sosyalleşme bağımlılığı, Sosyal medya bağımlılığı, Tablet bağımlılığı, İnternet bağımlılığı ve Akıllı telefon bağımlılığı gibi bağımlılık çeşitleri öne çıkmaktadır.

Literatürde internet bağımlılığı, problemlili internet kullanımı, patolojik internet kullanımı, aşırı internet kullanımı, internet istismarı, düzensiz internet kullanımı gibi farklı terimler kullanılmıştır. İnternet bağımlılığı genel olarak çevrimiçi olma veya interneti kullanma isteğinin engellenememesi, ayrıca internete erişilemeyen zamanların önemsizleşmesi, internetten yoksun kalındığında, internete erişilemediğinde aşırı derecede sinirlilik ve saldırgan davranışların meydana gelmesi, bunlara bağlı olarakta kişinin ailevi, sosyal ve iş hayatının bozularak problemlerin ortaya çıkması olarak tanımlanabilir (Arısoy, 2009).

Young, internet bağımlılığını psikiyatrik bir rahatsızlık olarak kabul ederek, DSM-IV'de yer alan "patolojik kumar oynama" kriterlerini ölçü olarak, "problemlili internet kullanımını" tanımlamıştır (Young 1996a, 1998, Young ve Rogers 1998). Young'ın tanımladığı 8 ölçütten 5 tanesini kullanıcının yaşamaması halinde bağımlı olma durumu ortaya çıkmaktadır (Young 1999).

Young (1996) internet bağımlılığı ölçüt maddeleri;

1. İnternet ile ilgili çok fazla zihinsel uğraş
2. İnternet'e bağlı kalma süresinin sürekli arttırma ihtiyacı
3. İnterneti kullanmamaya veya uzaklaşmaya yönelik başarısız girişimler

4. İnternet kullanımının azaltılması halinde yoksunluk belirtileri (sinirlilik, huzursuzluk, öfke, vb.)
5. Zamanı, günlük aktivite ve diğer görevleri programlama ile ilgili sorunlar
6. Aşırı ve sürekli internet kullanımı nedeniyle aile, okul, arkadaşlar ile problemler yaşama
7. İnternete bağlanabilmek veya bağlı kalabilmek için yalan söylemek
8. İnterneti endişelerinden kurtulmak veya problemlerden kaçmak amacıyla kullanma

Kuss ve Griffiths (2011)'e göre sosyal ağ bağımlılığında da madde bağımlılığında görülen dikkat çekme, çatışma, nüksetme, tolerans, yoksunluk ve ruh hali değişimi semptomları görülmektedir.

2.3. Sanal Zorbalık

Zorbalık; aralarında bariz güç farkı olan kişilerden güçlü olanın kasıtlı ve tekrar edecek şekilde kendini savunacak yeterliliği olmayan kişiye karşı saldırgan eylemlerde bulunmasıdır (Olweus, 1993). Olweus (1999)'a göre yapılan eylemin zorbalık olarak ifade edilebilmesi aşağıdaki üç temel kriterin var olması gerekmektedir;

1. Kasıtlı olarak zarar verme amacıyla saldırgan davranışlar yapması,
2. Süreklilik özelliğine sahip olması, yani zorbanın bu tür eylemleri birden fazla ve devamlı olarak yapması,
3. Taraflar arasında (zorba ve mağdur arasında) eşit olmayan güç dengesinin olması (Olweus, 1999'dan aktaran Kavuk, 2011).

Davranışın zorbalık olarak adlandırılabilmesi için taraflar arasında güç dengesinin olmaması, davranışın bir kez değil sürekli olması ve kasıtlı olarak zarar verme amacıyla yapılması gerekmektedir. Sanal zorbalık, teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla beraber son 20 yılda görülmeye başlanmıştır (Bamford, 2004 aktaran Eroğlu, 2011). Teknolojinin gelişmesiyle bireyler yaptıkları zorbalık davranışlarını teknolojik platformlara taşınarak taşıyarak, bu eylemlerini teknoloji aracılığıyla yapmaya başlamışlardır. Teknoloji alanındaki gelişmelerle gençler tarafından teknolojinin daha yaygın olarak kullanılması, okullardaki öğrencilerin yapmış oldukları zorbalık davranışlarını teknolojik cihaz ve uygulamaları kullanarak gerçekleştirmelerine olanak sağlamıştır (Ayas ve Horzum, 2011). Teknolojinin bu kadar yoğun bir şekilde kullanılması ve bu ortamlarda denetim mekanizmasının olmaması bir takım sorunları da beraberinde

getirmiştir. “Gizli numara ile yapılan çağrılar, sahte kimliklerle gönderilen zararlı e-posta(spam)lar, hakaret ve tehdit içeren, karalama amaçlı e-posta ve mesajlarla gönderilen metinler, sesler, video ve resimler, virüslü/zararlı e-postalar gibi bütün bu eylemlerin siber zorbalık adı altında tanımlanmasına neden olmuştur” (Arıcak, 2009’dan aktaran Türkoğlu, 2013).

Sanal zorbalık araştırmacılar tarafından dijital zorbalık, çevrimiçi zorbalık, çevrimiçi zarar verme, internet zorbalığı ve siber zorbalık gibi kavramlarla ifade edilmiştir (Kowalski ve Limber, 2007)

Beran ve Li (2005) sanal zorbalığı, e-posta, anlık mesaj gibi teknoloji uygulamalarının, bir birey ya da grup tarafından başkalarının kasıtlı olarak taciz edilmesi amacıyla kullanılması olarak tanımlamıştır. Ybara ve Mitchell (2004) sanal zorbalığı, başka bir kişiye yönelik çevrimiçi ortamlarda yapılan, kasıtlı olarak açık bir şekilde yapılan saldırganlık eylemi olarak tanımlamıştır. Horzum ve Ayas (2011)’a göre sanal zorbalık, bir veya birden fazla bireyin cep telefonu, internet gibi teknolojileri, kasıtlı ve sürekli olarak mağdur durumda olan kişiye zarar vermek için kullanmasıdır. Sanal zorbalık, cep telefonu ile telefon konuşması yaparak veya anlık ileti göndererek, internet üzerinden e-posta, sosyal ağ siteleri, anlık mesajlaşma, kişisel web siteleri veya bloglar kullanılarak zararlı, rahatsız edici yazı görüntüleri başkalarına göndermek, bu zararlı ve rahatsız edici görüntü ve yazıları internet üzerinden dağıtarak yayılmasını sağlamak, kişilerin sırlarını açığa çıkarmak, dedikodularını yapmak, , onlara kasıtlı olarak zarar vermek amacıyla tehditlerde bulunmak, internette hakaret etmek, cinsel içerikli ve saldırgan davranışlarda bulunmak gibi istenmeyen davranışları kapsayan bir zorbalık şekli olarak ifade edilmektedir (Soydaş, 2011).

Belsey’e (2016) göre, insanlar üzerinde güç ve kontrol sağlamaya çalışanlar online ortamda siber zorbalık özellikleri göstermektedir (Belsey, 2016’dan aktaran Erbiçer, 2017).

Siber zorbalıkların özellikleri (Yaman, Erkan, Eroğlu, Peker, 2011);

- Online ortamda saldırganca davranışlarda bulunma
- Problemlerle okul yaşantısı
- Düşük akademik başarısı
- Online ortamda önyargı ve öfke ile hareket etme
- Zararlı madde kullanma eğilimlerinin olması
- Başkaları üzerinde baskı kurmak için dijital ortamlarını kullanma.

- Yüksek teknolojik araçları kullanma becerisine sahip olma
- Online ortamda kimliğini gizleyerek siber zorbalık davranışları yapma
- Kendilerine güvenirlere ve özsaygıları yüksektir
- Ebeveynleriyle iletişimleri yetersizdir
- İntikam alma duygusu taşırlar
- Düşüncesizce davranma ve baskın olma özellikleri vardır
- Antisosyal davranışlar gösterme eğilimleri vardır

2.4. Sanal Mağdur

Söz konusu saldırgan davranışları yapan kişiler “sanal zorba” olarak tanımlanırken bu davranışların hedefi olan, bu davranışlardan zarar gören kişiler “sanal mağdur”, “sanal mağdur” olarak tanımlanmıştır (Aktürk, 2015).

Siber mağduriyet birey ya da grubun ya da tüzel kişiliğın bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla zararlı davranışlara maruz kalarak, maddi veya manevi mağduriyetler yaşamaması halidir (Arıcak, Kınay ve Tanrıku, 2012). Sanal mağdur olan kişilerde mutsuzluk, öfke ve kızgınlık, üzüntü, depresyon, aksi davranışlar, aile arasında sorunlar ve arkadaşlık sorunları, kendini savunamama, hayal kırıklığı yaşama gibi çeşitli psikolojik rahatsızlık semptomları görülebilmektedir (Hinduja ve Patchin, 2006). Bazı araştırmacılar, sanal zorbalığa maruz kalan bireylerde bazı ruhsal sorunların ortaya çıktığını belirtmiştir. Ayrıca bireylerde okuldan kaçma, başarısızlık, okulu bırakma, yalnızlık, depresyon, paranoid düşünceler gibi davranışlar ortaya çıkmaktadır (Aktepe, 2013). Yapılan çalışmalar siber mağdurların çoğunun yaşadıkları bu durumları yetkililere söyleyemedikleri ve daha da içine kapandıkları da tespit edilmiştir (Aktepe, 2013: 36).

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.4. Teknoloji bağımlılığı ve sanal zorbalık ile ilgili çalışmalar

Başköy (2013) Ortaöğretim 9., 10. ve 11. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri, siber zorbalık ve siber mağdur olma düzeyleri ile bilgisayara karşı tutumlarını belirlemeyi amaçladığı çalışmasını 976 öğrenci ile yürütmüştür. Araştırma sonucunda öğrencilerin muhtemel internet bağımlısı olduğu, sanal zorba ve sanal mağdur olma düzeylerinin oldukça düşük olduğu, bilgisayara karşı olumlu tutum sergilediklerini ve siber zorba/mağdur olma ile bilgisayara karşı tutum arasında anlamlı derecede pozitif yönlü ilişkilerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çalışgan (2013) ilköğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin internet bağımlılık durumları, siber zorbalık düzeyleri ve siber mağdur olma durumlarını belirlemeyi amaçladığı çalışmasını 632 ilköğretim öğrencisi ile yürütmüştür. Araştırma sonucunda öğrencilerin internet bağımlılık seviyesinin düşük olduğunu, araştırmaya katılan öğrencilerin %96,4'ünde herhangi bir internet bağımlılığı belirtisinin olmadığını, %20,3'ünün hayatlarında en az bir kere sanal mağdur, %8,1'inin ise en az bir kez sanal zorba olduklarını sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca İnternet bağımlılığı ile siber zorba olma ve internet bağımlılığı ile siber mağdur olma durumları arasında düşük derecede ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Jung, Leventhal, Kim, Park, Lee, Lee, Park, Yang, Chung, Chung ve Park (2014) tarafından yapılan çalışmada, ilk ve orta okulda okuyan (11-14 yaş) toplam 4531 gençten % 9,7'sinin siber zorbalığa karıştığını; % 3.3'ünün sadece sanal mağdur, % 3.4'ünün sadece siber zorba, % 3.0'ünün ise siber zorba / mağdur olduğunu, siber zorbalık davranışları ile çeşitli psikopatolojik semptomların yanı sıra problemlili internet kullanımının da ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Cicioğlu (2014) öğrencilerin problemlili internet kullanımları ile siber zorbalık davranışlarıyla ilgili görüşlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasını, meslek liselerinde öğrenim görmekte olan 10. ve 12. sınıfta okuyan 563 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda, meslek lisesi öğrencilerinin problemlili internet kullanımı ile siber zorbalık davranışlarıyla ilgili görüşleri ve internette geçirilen süre arasında pozitif yönlü ilişkiler olduğu sonucuna ulaşmış ayrıca öğrencilerin problemlili internet kullanımı ve

internette geçirilen süre birlikte değerlendirildiğinde siber zorbalık davranışlarının yaklaşık %13,8'ini açıkladığı sonucuna ulaşmıştır.

Chang, Chiu, Lee, Chen, Miao, Chiang ve Pan (2015) Ergenlerde ebeveyn arabuluculuğu, İnternet bağımlılığı, siber zorbalık ve depresyon arasındaki ilişki isimli Tayvan'da ortaokul düzeyinde öğrenim gören 18.353 öğrencinin katıldığı çalışmalarında elde edilen verilere göre, erkeklerin internet bağımlısı olma ihtimalinin kadınlardan yüksek olduğu, İnternet bağımlılığı olan ergenlerin siber zorbalığa karışmasının daha olası olduğunu sonucuna ulaşmışlardır.

Gámez-Guadix, Borrajo ve Almendros (2016), ergenlik döneminde üç büyük riskli davranış olan problemlili internet kullanımı, siber zorbalık ve yabancılarla çevrimiçi buluşma davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek için, 888 ergen öğrenciden 6 ay ara ile iki kez veri topladığı, problemlili internet kullanımı, siber zorbalık sürekliliği ve yabancılarla çevrimiçi buluşmanın kesitsel ilişkili olduğu, yabancılarla çevrimiçi buluşma süresinin artması, siber zorbalığın sürekliliği olasılığını arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Demir ve Seferoğlu (2016), sanal zorbalığın, internet bağımlılığı, sanal aylıklık, bilgi okuryazarlığı ve bazı değişkenlerle ilişkisini incelediği çalışmasını, çoğunluğu lisans ve yüksek lisans öğrencisi olan 181 katılımcı ile yapmış oldukları çalışmaları sonucunda; sanal zorbalık ile internet bağımlılığı düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişkisi olduğu, sanal zorbalığın cinsiyete göre farklılık göstermediği, lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin doktora öğrencilerinden daha fazla sanal zorbalık yapma eğiliminde oldukları sonuçları bulunmuştur.

Kırcaburun ve Baştuğ (2016) ergenlerde problemlili internet kullanımı ile siber zorbalık tutumları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarını 205 lise öğrencisi üzerinde yapmışlardır. Araştırma sonucunda, siber zorbalık ile problemlili internet kullanımı arasında anlamlı pozitif ilişki olduğu ve problemlili internet kullanımının öğrencilerin siber zorbalık tutumları, gizlenme, memnuniyet, onay ve kaygı için önemli derece etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Altundağ (2016), Lise Öğrencilerinin Sanal Zorbalık durumları ile Problemlili İnternet Kullanımı düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçladığı çalışmasında, 9. ve 10. Sınıfta öğrenim gören 310 öğrenciden Sanal Zorba/Mağdur Ölçeği ve İnternet Bağımlılığı Ölçeğini kullanarak elde etmiş olduğu verilere göre, problemlili internet kullanma durumları ile sanal zorbalık yapma ve sanal mağdur olma durumları arasında pozitif yönlü anlamlı bir

ilişkinin olduğu, problemlili internet kullanımı ile sanal zorbalık puanları arasındaki ilişkinin sanal mağdur olma durumuna göre daha yüksek olduğu, internet bağımlılığının cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediği, sanal zorba ve sanal mağdur olma durumunun cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiği sanal mağdur ve sanal zorba olma durumuna göre erkeklerin puanlarının kızlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ünver ve Koç (2017)'un Bolu İli, Gerede İlçesi'nde 523 ortaöğretim öğrencisi ile yapmış oldukları çalışmalarında problemlili internet kullanımı ile siber zorbalık arasında orta düzeyde pozitif yönde ilişki olduğu, erkek öğrencilerin riskli internet davranışlarının kızlara göre yüksek olduğu, araştırmaya katılanların riskli internet davranışları, siber zorbalık davranışları ve problemlili internet kullanımlarının yaşlarına göre anlamlı farklılaşmadığı sonucunu bulmuşlardır.

Cinar, Beyazit, Yurdakul ve Butun Ayhan (2017) ergenlerde internet bağımlılığı ve siber zorbalık davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla, İstanbul ilinde farklı liselerde öğrenim gören 239 öğrenciden internet bağımlılığı ölçeği ve siber zorbalık ölçeğini kullanarak toplamış olduğu verilere göre siber zorbalık ölçeği ve internet bağımlılığı ölçeği puanları arasında anlamlı bir pozitif korelasyon olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sarker, ve Shahid (2018). Siber zorbalığın lise öğrencileri üzerindeki etkilerini incelediği çalışmalarında araştırmaya katılan öğrencilerin % 71,43'ünün herhangi bir siber güvenlik stratejisinden haberdar olmadıklarını, % 90,48'i ise okul müfredatında siber zorbalık öğretiminin bu konuda bilgi edinmelerine yardımcı olacağını belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler siber zorbalığın etkileri hakkında; öğrenciyi zihinsel olarak etkileyebileceğini (% 47.62), okula gitmekte ilgisizlik yaratabileceğini (% 38.09) ve interneti kullanma korkusu yaratabileceğini (% 57) bildirmişlerdir. Ayrıca, öğrencilerin fiziksel durumlarına zarar verebileceği gibi arkadaş edinmek konusunda isteksizliğe neden olabileceğini bildirmişlerdir.

Karaca (2019) ortaokul öğrencilerinin öğrenci ve ebeveynlere ilişkin bazı değişkenler aracılığıyla, ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet puanlarının, İnternet bağımlılığı, aile işlevleri ve İnternet kullanımı durum ve amaçları açısından incelemeyi amaçladığı çalışmasını, 6. , 7. ve 8. sınıfta eğitim görmekte olan ve yaşları 12-15 arasında değişen 513 ortaokul öğrencisi ile gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin internet bağımlılığı puanları arttıkça, siber zorbalık yaşantısının arttığı ve buna bağlı olarak siber mağduriyet yaşantısının da arttığı sonucuna ulaşmıştır.

2.5. Sanal zorbalık ile ilgili çalışmalar

Dehue, Bolman, ve Völlink (2008), gençler ve ebeveyn algıları arasında siber zorbalığın yaygınlığı ve niteliği üzerine yaptıkları araştırmalarını, ilkokul son sınıf öğrencileri, ortaokul birinci sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin ebeveynlerinin katılımıyla gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık% 16'sının internet ve yazılı mesajlarla siber zorbalık yapmakta olduğunu, yaklaşık% 23'ünün siber zorbalık mağduru olduğunu, öğrencilerin en çok dedikodu yaparak zorbalık yaptıklarını, siber mağdurların maruz kaldıkları siber zorbalığı ya görmezden geldiklerini ya da zorbalık yaparak karşılık verdiklerini, ebeveynlerin çocuklarının koydukları kurallara göre internet kullandıklarını belirtmişler ancak siber zorbalığın yapılan tacizlerin farkında olmadıklarını, çocuklarının zorbalık davranışlarını önemsemedikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Ayas ve Horzum (2012)'un geliştirmiş oldukları Sanal Zorba ve Mağdur Ölçeği (Ayas ve Horzum, 2010)'ni kullanarak, ikinci kademe ilköğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin sanal zorbalık yapma ve sanal mağdur olma durumlarının cinsiyet ve sınıf düzeyiyle arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları araştırmayı Trabzon ilinde öğrenim gören 413 öğrenci ile yürütmüşlerdir. Araştırma sonucuna göre araştırmaya katılan öğrencilerin %18,6'sının sanal mağdur olduğu, %11,6'sının da sanal zorba davranışlar sergiledikleri, 8. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerin diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha fazla sanal zorbalık yaptıklarını, 6. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerin ise diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha fazla sanal zorbalığa maruz kaldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca msn ve sohbet odalarını daha fazla kullanan öğrencilerin diğerlerine göre daha fazla sanal zorbalık yaptıklarını ve sanal zorbalığa maruz kaldıklarını tespit edilmiştir.

Lam, Cheng ve Liu (2013), Ergenlerde Şiddet Çevrimiçi Oyunlarına Maruz Kalma ve Siber Zorbalık / Mağduriyet isimli çalışmalarında şiddetli çevrimiçi oyunlar oynamakla siber zorbalık mağduru olmak arasında anlamlı bir ilişki olmadığını, bununla birlikte, çevrimiçi şiddetli video oyunları oynamak ile siber zorba olma riskinin artması arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Baştürk Akca, Sayımer, ve Ergül (2015), Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanımları ile siber zorbalık yaşanmışlıklarını araştırdığı çalışmasında, Ankara ilinde bulunan ortaokul 7. ve 8. sınıf düzeyinde öğrenim gören 200 öğrenci ile gerçekleştirmiştir.

Çalışma sonucuna göre öğrencilerin çoğunluğunun günde en az bir kez sosyal ağ sitelerini ziyaret ettiğini ve en çok Facebook sosyal ağ sitesinin kullanıldığını, araştırmaya katılan 19 öğrencinin siber mağdur olduğunu, 14 öğrencinin siber zorbalık yaptığını ve 15 öğrencinin ise hem siber mağdur olduklarını hem de siber zorbalık yaptıklarını, genel olarak ise 24 öğrencinin siber zorbalık/mağduriyet durumuna dâhil olduğunu, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha az siber saldırgan davranış sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Çiftçi (2015), ergenlerin Facebook kullanımları ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek için 307 lise öğrencisi ile yürüttüğü çalışması sonucunda, Siber Zorbalık ile Facebook Tutumu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu, Facebook tutumu yüksek olan öğrencilerin siber zorbalık eğilimlerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

İğdeli (2018), işletme fakültesi öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet durumları ile siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarını incelediği çalışmasını 306 üniversite öğrenci ile yürütmüştür. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerin siber zorbalık duyarlılıkları ile siber zorbalık durumları arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu, siber mağduriyet durumları arasında ise pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Camacho, Hassanein, ve Head (2018). Bireylerin maruz kaldıkları siber zorbalığın ciddiyetine ilişkin algılarının, siber zorbalığın gerçekleştiği Bilgi ve İletişim Teknolojileri ortamındaki deneyimlerini nasıl etkilediğini tespit etmeyi amaçladıkları çalışmalarını, 115 siber zorbalık mağduruyla yürütmüşlerdir. Araştırma sonucunda mağdurların siber zorbalık olayının ciddiyetine ilişkin algılarının bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili memnuniyetlerini olumsuz yönde etkilediğini sonucuna ulaşmışlardır.

2.6. Teknoloji bağımlılığı ile ilgili çalışmalar

Aydın (2017), Üniversite öğrencilerinin, teknoloji bağımlılığı düzeylerinin sınıf ortamında yaşadıkları öğretim sorunlarına etkisini incelemeyi amaçladığı çalışmasını, Ankara ilinde bulunan Hacettepe, Gazi ve Ankara Üniversitelerinin lisans programlarında öğrenim gören 463 öğrenci ile yürütmüştür. Araştırmasında, teknoloji bağımlılığı ölçeğini geliştirmiş olup, bu ölçeği kullanarak katılımcılardan elde ettiği verilere göre; katılımcıların teknoloji bağımlılık düzeylerinin ortalama “orta düzeyde bağımlı” düzeyinde olduğu, teknoloji bağımlılığı düzeyleriyle öğrencilerin sınıf ortamında yaşamış oldukları öğretim

sorunlarının miktarları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu, teknoloji bağımlılığı düzeyi arttıkça sınır ortamında yaşanan sorunların arttığını belirlenmiş, teknoloji bağımlılığı düzeylerinin bölüm, cinsiyet değişkenleriyle arasında anlamlı bir farka sahip olduğu sosyo-ekonomik düzey, yaş grubu ve sınıf değişkenleri açısından ise anlamlı farklılık bulunmadığı, teknoloji bağımlılığı düzeylerinin öğrencilerin gün içerisinde teknolojik uygulamalara harcadıkları süreye göre anlamlı düzeyde farklı olduğu, öğrencilerin teknolojik uygulamalara harcadıkları süreler arttıkça, teknoloji bağımlılığı düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Balcı ve Görcü (2013) üniversite öğrencilerinin Facebook bağımlılığını incelediği araştırmasını Selçuk Üniversitesi'nde öğrenim gören 903 öğrenci ile yürütmüştür. Elde ettiği verilere göre; katılımcıların yüzde 5.1'i Facebook bağımlısı, yüzde 22.6'sı ise riskli kullanıcı grubunda olduğunu, Katılımcıların yalnızlık düzeyleri ile günlük Facebook kullanım süresi arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Filiz, Osman, Dönmez ve Kurt (2014). Öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanım amaçları ile internet bağımlılıkları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları çalışmalarına, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümü 178 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %47,2'sinin bağımlı olmayan, %52,8'inin muhtemel bağımlı, %4,5'inin internet bağımlısı düzeyinde olduğu, araştırmaya katılan öğrencilerin internet bağımlılık seviyeleri ile sosyal ağ siteleri kullanım amacı ölçeği alt boyutları olan eğitim amaçlı kullanma, tanıma ve tanınma amaçlı kullanma, sosyal etkileşim ve iletişim amaçlı kullanma alt boyutları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu, sosyal ağ kullanım amacı alt faktörüyle ile internet bağımlılığı arasında ise orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Odabaşı (2016) online oyun bağımlılığının öznel mutluluk üzerindeki etkisini incelemek için 327 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü çalışmada, online oyun bağımlılığı ile öznel mutluluk arasında negatif ilişki olduğunu, online oyun bağımlılığı arttıkça öznel mutluluğun azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çavuş, Ayhan ve Tuncer'in (2016) üniversite öğrencilerinin bilgisayar oyun bağımlılık düzeylerini incelemeyi amaçladığı çalışmalarında; araştırmaya 435 öğrenci katıldığı, öğrencilerin %20'sinin oyun bağımlılığı riski altında olduğu, erkek öğrencilerin oyun bağımlılığı düzeyinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu, bilgisayar oyunlarına yapılan harcama ve şiddet içerikli oyunlara duyulan ilginin bağımlılığı tetiklediğini, oyun oynama

sürelerinin kontrol edilememesi durumunun da, bağımlılık riskini arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Karakoyun (2017), öğretmen adaylarının internet bağımlılıklarını incelediği çalışmasını Dicle Üniversitesinde öğrenim gören 401 eğitim fakültesi öğrencisi ile yürütmüştür. Araştırma neticesinde, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun internet bağımlılığı belirtisi göstermediğini, erkek öğretmen adaylarında internet bağımlılığı belirtilerinin, kadın öğretmen adaylarından daha fazla görüldüğü, günlük internet kullanma süreleri arttıkça internet bağımlılığı düzeyinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Sağır ve Doğruluk (2018), öğretmen adaylarının internet bağımlılıkları ile sosyal medyaya ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği, 392 öğretmen adayının katıldığı çalışmalarında elde edilen verilere göre öğretmen adaylarının teknoloji bağımlısı olmadıklarını, sosyal medyaya ilişkin tutumlarının orta üst düzey olduğunu ayrıca sosyal medya tutumları ile internet bağımlılıkları arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Aktan (2018), yapmış olduğu araştırmasında, üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerini “az bağımlı” seviyesinde bulunmuş, ayrıca araştırma katılan öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile günlük sosyal medya kullanım süreleri, öğrenim gördükleri program ve ne kadar zamandır sosyal medya kullandıkları değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Literatür incelemesinde teknoloji bağımlılığı ile sanal zorba ve sanal mağdur olma ilişkisini inceleyen araştırmaya rastlanılmamıştır. Ancak genel olarak teknolojinin alt faktörleri olan internet, sosyal ağ, bilgisayar oyun bağımlılığı gibi bağımlılıklarla ilgili araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Yapılan bu araştırmalar sonucunda teknoloji ile ilgili bağımlılıklar ile sanal zorbalık yapma ve sanal mağdur olma durumları arasında ilişki olduğu, teknoloji ile ilgili bağımlılıklar arttıkça sanal zorba ve sanal mağdur olma durumunun ve riskinin de arttığı gözlenmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeylerine göre sanal zorbalık ve sanal mağdur olma durumlarını incelemeyi amaçlayan bu çalışma (ilişkisel) tarama türündedir. Bu çalışmanın bağımlı değişkenlerinin birbiriyle ve bağımsız değişkenlerle olan ilişkisi incelenmiştir. Tarama modeli; Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesnenin geçmişte ya da halen var olan durumunu, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırmalardır (Karasar, 1986). İlişkisel tarama modeli; “iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında, birlikte değişim varlığı ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 1986). Bu çalışmada katılımcıların görüşlerini ölçmek için önceden hazırlanmış anket formu kullanılmaktadır. Anket, kişilerin yaşam durumlarını, inançlarını, davranış ve tutumlarını betimlemeye yönelik sorulardan oluşan araştırma aracıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel 2017).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın ulaşılabilir evrenini Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem yöntemi olarak da uygun örneklem kullanılmıştır. “*Bu örneklem yönteminde araştırmacı, ihtiyaç duyduğu büyüklükteki bir gruba ulaşana kadar en ulaşılabilir olan yanıtlayıcılardan başlamak üzere örneklemini oluşturmaya başlar ya da en ulaşılabilir ve maksimum tasarruf sağlayacak bir durum, örnek üzerine çalışır*” (Cohen ve Manion, 1998; Ravid, 1994, akt. Büyüköztürk ve diğerleri, 2017).

3.3. Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreçleri

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada katılımcıların kişisel bilgileri, kullandıkları teknoloji ve uygulamalar ile kullanım sıklıkları hakkında araştırmanın amaçları doğrultusunda betimsel istatistikler

yapabilmek için araştırmacı tarafından hazırlanan 12 maddeden oluşan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.3.2. Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği

Araştırmada üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılıklarını belirlemek amacıyla, Aydın (2017) tarafından geliştirilen Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. 24 maddeden oluşan Teknoloji Bağımlılığı ölçeği; Web Siteleri Bağımlılığı, Anlık Mesajlaşma Bağımlılığı, Sosyal Ağ Bağımlılığı ve Çevrimiçi Oyun Bağımlılığı olmak üzere dört alt faktörden oluşmaktadır. Aydın (2017) çalışmasında;

- Sosyal Ağ Bağımlılığı alt faktörünün güvenilirlik Cronbach α değerini 0.786, açımlayıcı faktör analizi sonucu KMO değerini 0.827 olarak hesaplamıştır.
- Anlık Mesajlaşma alt faktörünün güvenilirlik Cronbach α değerini 0.806, açımlayıcı faktör analizi sonucu KMO değerini 0.837 olarak hesaplamıştır.
- Çevrimiçi Oyun Bağımlılığı alt faktörünün güvenilirlik Cronbach α değerini 0.897, açımlayıcı faktör analizi sonucu KMO değerini 0.918 olarak hesaplamıştır.
- Web Siteleri Bağımlılığı alt faktörünün güvenilirlik Cronbach α değerini 0.861, açımlayıcı faktör analizi sonucu KMO değerini 0.857 olarak hesaplamıştır.

Bu çalışmada; Sosyal Ağ Bağımlılığı alt faktörünün güvenilirlik Cronbach α değerini 0.801, Anlık Mesajlaşma Bağımlılığı alt faktörünün güvenilirlik Cronbach α değerini 0.803, Çevrimiçi Oyun Bağımlılığı alt faktörünün güvenilirlik Cronbach α değerini 0.813, Web Siteleri Bağımlılığı alt faktörünün güvenilirlik Cronbach α değerini 0.811 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi için Cronbach α iç tutarlık değeri hesaplanmış ve 0.861 elde edilmiş bu değer ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir. Psikolojik testlerde hesaplanan güvenilirlik katsayısının 0.70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli görölmüştür. (Büyüköztürk ve diğerleri, 2017). Teknoloji bağımlılığı ölçeği için bulunan güvenilirlik düzeyinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görölmüştür.

Teknoloji bağımlılığını ölçmek için kullanılan maddelerin tümünün ölçülmesinde beşli derecelendirmesinden (hiçbir zaman=1, nadiren=2, bazen=3, çoğu zaman=4, her zaman=5) yararlanılmıştır. Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğinin tüm maddelerinden alınabilecek en düşük puan (24x1) 24, en yüksek puan 120 (24x5) olarak belirlenmiştir. Ölçeğin tüm maddelerinden alınan puanların aritmetik ortalamaları yorumlanırken 0 – 24 puan arası

“Bağımlı değil”, 25 – 48 puan arası “Düşük düzeyde bağımlı”, 49 – 72 puan arası “Orta düzeyde bağımlı”, 73 – 96 puan arası “Oldukça Bağımlı”, 97 – 120 puan arası “Tam Bağımlı” olarak teknoloji bağımlılığı düzeyleri belirlenmiştir.

3.3.3. Sanal Zorbalık / Mağdur Ölçeği

Araştırmada üniversite öğrencilerinin sanal zorba ve sanal mağdur olma durumlarını betimlemek amacıyla, Ayas ve Horzum (2010) tarafından geliştirilen Sanal Zorba / Mağdur Ölçeği kullanılmıştır. Sanal Zorba ve Mağdur olma durumu 19’ar madde ile ölçülmektedir. Bu ölçek üç faktörden oluşmaktadır.

Sanal Zorba ve Mağdur Ölçeğinin 19 madde üzerinden yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucu KMO değerini 0.80, Sanal Zorbalık ve Sanal Mağduriyet için ayrı ayrı hesaplanan 19 maddenin iç tutarlık katsayısını 0.81 olarak hesaplanmıştır (Ayas ve Horzum, 2010).

Bu çalışmada 19 maddelik Sanal Zorba ölçeğinin Cronbach’s Alpha değeri 0.77 hesaplanmış ve 19 maddelik Sanal Mağdur ölçeğinin Cronbach’s Alpha katsayısı 0.76 olarak hesaplanmıştır. Sanal zorba / mağdur ölçeği için bulunan güvenilirlik düzeyinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın örneklemini 2018-2019 öğretim yılı güz yarısında öğrenim görmekte olan 710 öğrenci oluşturmuştur. 768 öğrenciye yüz yüze anket uygulanarak gerçekleştirilmiş, 58 anket çeşitli nedenlerle analiz dışı bırakılarak 710 anket analize edilerek sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmanın örneklemini uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiş Sivas Cumhuriyet Üniversitesi’nde öğrenim görmekte olan bu 710 öğrenci oluşturmaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizleri IBM SPSS Statistics 24 programı ile yapılmıştır. Verilerin analiz işlemleri yapılmadan önce kullanılacak istatistiksel analizler için gerekli olan ön koşulların sağlanıp sağlanmadığı incelenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin teknoloji bağımlılık puanları ile sanal zorbalık ve sanal mağdur olmaları arasındaki ilişkinin incelenmesinde kullanılacak istatistiksel yöntemleri

belirleyebilmek için kullanılan ölçeklerden elde edilen puanların normal dağılıp dağılmadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir (Tablo 1).

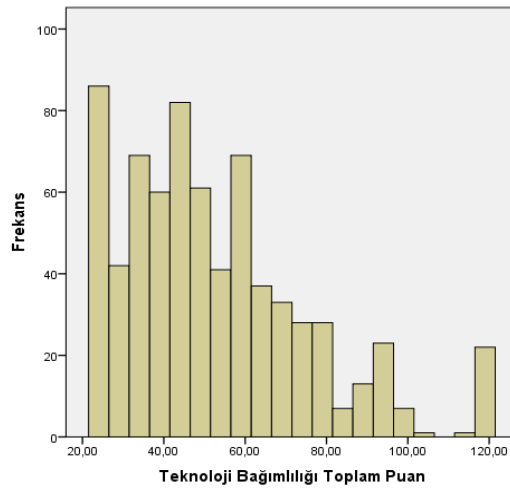
Tablo 1

Teknoloji Bağımlılığı, Sanal Zorbalık ve Sanal Mağdur Ölçeklerine İlişkin Normallik Testi Sonuçları

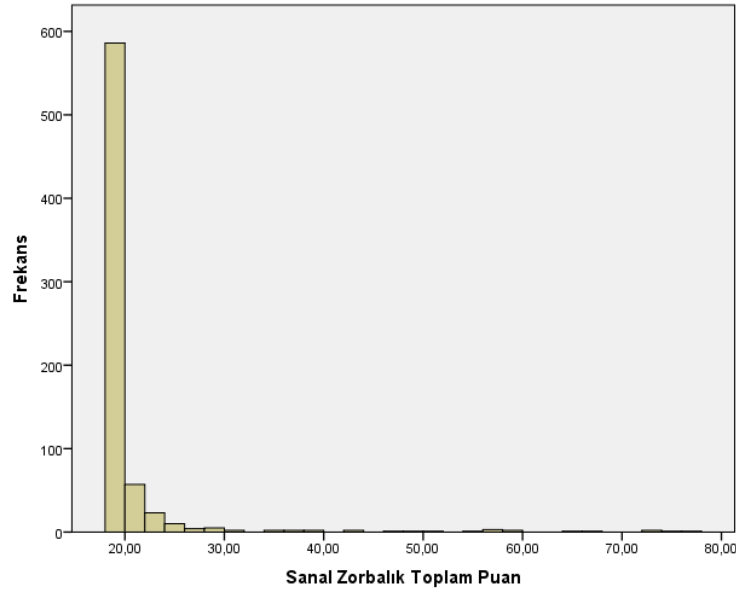
Değişken	Kolmogorov-Smirnov ^a		
	İstatistik	sd	P
Teknoloji Bağımlılığı Toplam	,113	710	,000
Sanal Mağdur Toplam Puan	,327	710	,000
Sanal Zorbalık Toplam Puan	,418	710	,000

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin Teknoloji Bağımlılığı, Sanal Zorbalık ve Sanal Mağdur ölçeklerinden aldıkları puanların normal dağılım göstermedikleri gözlenmiştir ($p < .05$).

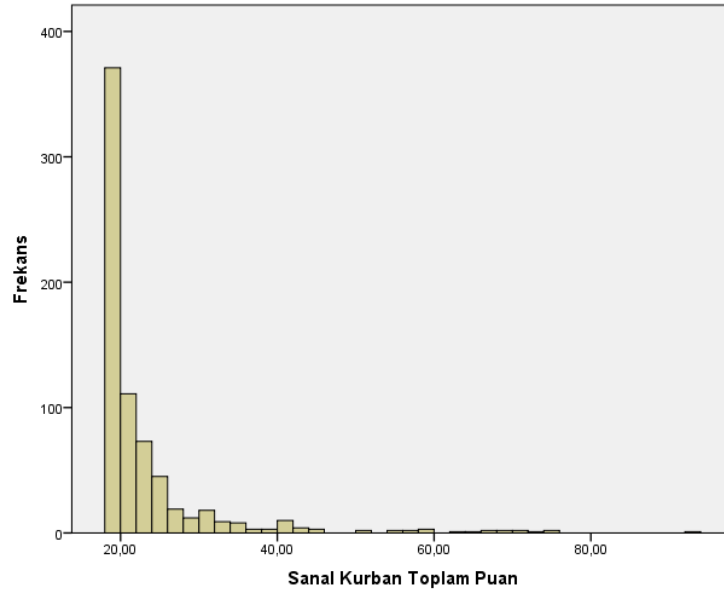
Ayrıca Şekil 1’de Teknoloji Bağımlılığı, Şekil 2’de Sanal Zorbalık ve Şekil 3’te Sanal Mağdurluğa ilişkin duyarlılık dağılımlarını gösteren histogram grafikleri verilmiştir. Grafiklerde üç değişkenin de normal bir dağılım göstermediği görülmektedir.

Şekil 1. Teknoloji bağımlılığı değişkenine ait puanların dağılım grafiği

Şekil 2. Sanal zorbalık değişkenine ait puanların dağılım grafiği

Şekil 3. Sanal mağdur değişkenine ait puanların dağılım grafiği

Sanal zorbalık ve sanal mağdur olma durumları ile aralıklı değişken olan teknoloji bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Kruskal-Wallis Testi, puanların grup değişkenine göre oluşturulan her bir alt grupta normal dağılım ve varyansların eşitliği varsayımlarını gerektirmediği durumlarda ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test etmek için kullanılır (Büyüköztürk, 2018). Sanal zorbalık ile sanal mağdur olma ve Teknoloji bağımlılığı ile

sanal zorbalık ve sanal mağdur olma durumları arasındaki ilişkileri tespit etmek için spearman korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Değişkenlerin sürekli dağılıma sahip olduğu ancak normal dağılım göstermediği durumlarda iki değişken arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon katsayısı kullanılır. (Büyüköztürk, 2018).

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Araştırma Örneklemine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde 439 kadın öğrencinin (%61,8), 271 erkek öğrencinin (%38,2) araştırmaya katıldığı görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin İstatistikleri

Cinsiyet	n	%
Kadın	439	61,8
Erkek	271	38,2
Toplam	710	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların öğrenim gördükleri fakülte/yüksekokula türüne göre dağılımları incelendiğinde, 271 Sağlık Yüksekokulu öğrencisinin (%38,2), 125 Meslek Yüksekokulu öğrencisinin (%17,6) 183 Eğitim Fakültesi öğrencisinin (%25,8), 131 Mühendislik Fakültesi öğrencisinin (%18,5) araştırmaya katıldığı görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Fakülte/Yüksekokul Türüne İlişkin İstatistikleri

Fakülte/Yüksekokul	n	%
Sağlık Yüksekokulu	271	38,2
Meslek Yüksekokulu	125	17,6
Eğitim Fakültesi	183	25,8
Mühendislik Fakültesi	131	18,5
Toplam	710	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde, 12 17 ve altı yaş grubunda olan öğrencinin (% 1,7), 301 18 – 20 yaş grubunda olan öğrencinin (%42,4), 287 21 – 23 yaş grubunda olan öğrencinin (40,4), 91 24 – 26 yaş grubunda olan öğrencinin ve 19 27 ve üstü yaş grubunda olan öğrencinin (%2,7) araştırmaya katıldığı görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 4

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaşlarına İlişkin İstatistikleri

Yaş	n	%
17 ve altı	12	1,7
18 – 20	301	42,4
21-23	287	40,4
24-26	91	12,8

27 ve üstü	19	2,7
Toplam	710	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların algıladıkları aile sosyo ekonomik durumlarına göre dağılımları incelendiğinde, 55 düşük düzeyde olan öğrencinin (%7,7) , 443 orta düzeyde olan öğrencinin (62,4), 212 yüksek düzeyde olan öğrencinin (29,9) araştırmaya katıldığı görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 5

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Algıladıkları Aile Sosyo Ekonomik Durumuna İlişkin İstatistikler

Aile Sosyo-Ekonomik Durumu	n	%
Düşük	55	7,7
Orta	443	62,4
Yüksek	212	29,9
Toplam	710	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların günlük internet kullanım sürelerine göre dağılımları incelendiğinde, 85 öğrencinin “1 saatten az” (%12,0), 227 öğrencinin “1 – 2 saat” (%32,0), 249 öğrencinin “3 – 4 saat” (%35,1), 94 öğrencinin “5 – 6 saat” (%13,2), 55 öğrencinin ise “7 saat ve üzeri” (%7,7) günlük internet kullandıkları görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Günlük İnternet Kullanım Sürelerine İlişkin İstatistikler

İnternet kullanım süresi	n	%
1 saatten az	85	12,0
1-2 saat	227	32,0
3-4 saat	249	35,1
5-6 saat	94	13,2
7 saat ve üzeri	55	7,7
Toplam	710	100,0

Araştırmaya katılanların katılımcıların kullandıkları teknolojik aygıtlarla ilgili dağılım incelendiğinde, Akıllı telefona 655 (%92,3), Tablete 89 (%12,5), Masaüstü Bilgisayara 107 (%15,1) ve Dizüstü bilgisayara 328 (%46,2) öğrencinin sahip olduğu görülmektedir (Tablo 7)

Tablo 7

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sahip Olunan Teknolojik Aygıtlara İlişkin İstatistikler

Aygıt	n	%
Akıllı Telefon	655	92,3
Tablet	89	12,5
Masaüstü Bilgisayar	107	15,1
Dizüstü Bilgisayar	328	46,2

4.2. Araştırmanın Problem Cümlesine İlişkin Bulgular

4.2.1 Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemini “üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Bunu incelemek için betimsel istatistik (ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek) puanlarına ilişkin bulgular tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

Teknoloji Bağımlılık Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	n	\bar{X}	ss	Min.	Max.
Teknoloji Bağımlılığı Toplam	710	52,47	22,86	24	120
Sosyal Ağ Kullanma	710	13,71	6,17	6	30
Anlık Mesajlaşma	710	14,05	6,35	6	30
Çevrimiçi Oyun Oynama	710	11,32	6,85	6	30
Web Siteleri Kullanma	710	13,38	6,68	6	30

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların Sosyal Ağ Kullanma alt boyutu ortalaması $13,71 \pm 6,17$, Anlık Mesajlaşma alt boyutu ortalaması $14,05 \pm 6,35$, Çevrimiçi Oyun Oynama alt boyutu ortalaması $11,32 \pm 6,85$, Web Siteleri Kullanma alt boyutu ortalaması $13,38 \pm 6,68$ olarak bulunmuştur. Teknoloji Bağımlılığı Toplam puanı ortalaması $52,47 \pm 22,86$ bulunmuştur. Aydın (2017) tarafından geliştirilen Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği puan sınıflamasına göre araştırmaya katılan öğrencilerin teknoloji bağımlılığı puan ortalaması “49 – 72 arasında” olduğundan “orta düzeyde” bağımlı oldukları gözlenmiştir.

Tablo 9

Üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılığı frekans ve yüzde tablosu

Bağımlılık Durumu	N	%
Bağımlı Değil (0 – 24 puan)	70	9,9
Düşük Düzeyde Bağımlı (25 – 48 puan)	310	43,7
Orta Düzeyde Bağımlı (49 – 72 puan)	217	30,6
Oldukça Bağımlı (73 – 96 puan)	82	11,5
Tam Bağımlı (97 – 120)	31	4,4
Toplam	710	100,0

Tablo sonuçları incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların teknoloji bağımlılığı puanlarına göre, 70 öğrencinin “bağımlı değil” (%9,9), 310 öğrencinin “düşük düzeyde bağımlı” (%43,7), 217 öğrenci “orta düzeyde bağımlı” (%30,6), 82 öğrenci “oldukça bağımlı” (%11,5), 31 öğrencinin “tam bağımlı” (%4,4) düzeyinde olduğu gözlenmiştir.

4.2.2. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemini “üniversite öğrencilerinin sanal zorba olma düzeyleri nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Bunu incelemek için ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek puanlara bakılmıştır. Bunlara ilişkin bulgular tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

Sanal Zorba Olma Puanlarına İlişkin Bulgular

	n	\bar{X}	ss	Min.	Max.
Sanal Zorba Olma	710	20,53	6,55	19	77

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların Sanal Zorba olma puan ortalaması $20,53 \pm 6,55$ bulunmuştur. Ayas ve Horzum (2010) tarafından geliştirilen Sanal Zorba / Mağdur Ölçeğine göre 19 – 95 puan aralığında değer alabilen zorbalık için hesaplanan ortalama puanın düşük olduğu gözlenmiştir.

4.2.3. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemini “üniversite öğrencilerinin sanal mağdur olma düzeyleri nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Bunu incelemek için ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek puanlara bakılmıştır. Bunlara ilişkin bulgular tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11

Sanal Mağdur Olma Puanlarına İlişkin Bulgular

	n	\bar{X}	ss	Min.	Max.
Sanal Mağdur Olma	710	22,96	8,84	19	92

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların Sanal Mağdur Olma puan ortalaması $22,96 \pm 8,84$ bulunmuştur. Ayas ve Horzum (2010) tarafından geliştirilen Sanal Zorba / Mağdur Ölçeğine göre 19 – 95 puan aralığında değer alabilen mağdur olma için hesaplanan ortalama puanın düşük olduğu gözlenmiştir.

4.2.4. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemini “üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeylerine göre sanal zorba olma düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Bunu incelemek için Kruskal-Wallis Testi yapılmıştır. Bunlara ilişkin bulgular tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12

Teknoloji Bağımlılığı Düzeyi ile Sanal Zorba Olma Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Bağımlılık Düzeyi	n	Sıra ort.	s.d.	χ^2	p
Bağımlı Değil	70	304,00	4		
Düşük Düzeyde Bağımlı	310	325,50	4		
Orta Düzeyde Bağımlı	217	389,88	4	53,922	,000
Oldukça Bağımlı	82	409,21	4		
Tam Bağımlı	31	389,06	4		

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların Teknoloji Bağımlılığı Düzeyleri ile Sanal Zorba Olma puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($\chi^2=113,838$ $p<.05$). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Kruskal Wallis-H analizi yapılmış ve tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13

Teknoloji Bağımlılığı Düzeyleri İle Sanal Zorba Olma Puanları Arasındaki Farklılığın Hangi Gruplardan Kaynaklandığına İlişkin Bulgular (Kruskal Wallis-H)

Bağımlılık_Durumu	Bağımlılık_Durumu	Ortalamalar	Std. Hata	p
		Arasındaki		
		Fark		
Bağımlı Değil	Düşük Düzeyde Bağımlı	-21,498	17,955	1,000
Bağımlı Değil	Orta Düzeyde Bağımlı	-85,882	18,650	,000
Bağımlı Değil	Oldukça Bağımlı	-105,207	22,079	,000
Bağımlı Değil	Tam Bağımlı	-85,065	29,272	,037
Düşük Düzeyde Bağımlı	Orta Düzeyde Bağımlı	-64,384	12,009	,000
Düşük Düzeyde Bağımlı	Oldukça Bağımlı	-83,709	16,849	,000
Düşük Düzeyde Bağımlı	Tam Bağımlı	-63,566	25,558	,129
Orta Düzeyde Bağımlı	Oldukça Bağımlı	-19,325	17,588	1,000
Tam Bağımlı	Orta Düzeyde Bağımlı	,818	26,052	1,000
Tam Bağımlı	Oldukça Bağımlı	20,143	28,607	1,000

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların, teknoloji bağımlılık düzeyleri “bağımlı değil” olan öğrenciler ile teknoloji bağımlılık düzeyi “orta düzeyde bağımlı”, “oldukça bağımlı” ve “tam bağımlı” olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Teknoloji bağımlılık düzeyi “bağımlı değil” olan öğrencilerin sanal zorba olma puanları teknoloji bağımlılık düzeyi “orta düzeyde bağımlı”, “oldukça bağımlı” ve “tam bağımlı” olan öğrencilerin sanal zorbalık puanlarından anlamlı derecede düşüktür ($p < .05$).

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların, teknoloji bağımlılık düzeyleri “düşük düzeyde bağımlı” olan öğrenciler ile teknoloji bağımlılık düzeyi “orta düzeyde bağımlı” ve “oldukça bağımlı” olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir.

Teknoloji bağımlılık düzeyi “düşük düzeyde bağımlı” olan öğrencilerin sanal zorba olma puanları teknoloji bağımlılık düzeyi “orta düzeyde bağımlı” ve “oldukça bağımlı” olan öğrencilerin sanal zorbalık puanlarından anlamlı derecede düşüktür ($p < .05$).

Bu bulgulara göre teknoloji bağımlısı olmayan öğrenciler ile düşük düzeyde teknoloji bağımlısı olan öğrencilerin diğer gruplara göre daha az sanal zorbalık davranışlarında bulunduğu söylenebilir.

4.2.5. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeylerine göre sanal mağdur olma düzeyleri anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?” sorusunu oluşturmaktadır. Bunu incelemek için Kruskal-Wallis Testi yapılmıştır. Bunlara ilişkin bulgular tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14

Teknoloji Bağımlılığı Düzeyi ile Sanal Mağdur Olma Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Bağımlılık Düzeyi	N	Sıra ort.	s.d.	χ^2	P
Bağımlı Değil	70	203,69	4		
Düşük Düzeyde Bağımlı	310	319,15	4		
Orta Düzeyde Bağımlı	217	416,57	4	113,838	,000
Oldukça Bağımlı	82	476,96	4		
Tam Bağımlı	31	313,05	4		

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların Teknoloji Bağımlılığı Düzeyleri ile Sanal Mağdur Olma puanları ile arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($\chi^2=113,838$)

p<.05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için Kruskal Wallis-H analizi yapılmış ve tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 15

Teknoloji Bağımlılığı Düzeyleri İle Sanal Mağdur Olma Puanları Arasındaki Farklılığın Hangi Gruplardan Kaynaklandığına İlişkin Bulgular (Kruskal Wallis-H)

Bağımlılık_Durumu	Bağımlılık_Durumu	Ortalamalar	Std. Hata	p
		Arasındaki		
		Fark		
Bağımlı Değil	Düşük Düzeyde Bağımlı	-115,454	25,107	,000
Bağımlı Değil	Orta Düzeyde Bağımlı	-212,879	26,079	,000
Bağımlı Değil	Oldukça Bağımlı	-273,264	30,874	,000
Bağımlı Değil	Tam Bağımlı	-109,356	40,932	,075
Düşük Düzeyde Bağımlı	Orta Düzeyde Bağımlı	-97,425	16,793	,000
Düşük Düzeyde Bağımlı	Oldukça Bağımlı	-157,811	23,560	,000
Orta Düzeyde Bağımlı	Oldukça Bağımlı	-60,386	24,594	,000
Tam Bağımlı	Düşük Düzeyde Bağımlı	6,098	35,739	1,000
Tam Bağımlı	Orta Düzeyde Bağımlı	103,523	36,429	0,45
Tam Bağımlı	Oldukça Bağımlı	163,909	40,002	,000

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların, teknoloji bağımlılık düzeyleri “bağımlı değil” olan öğrenciler ile teknoloji bağımlılık düzeyi “düşük düzeyde bağımlı”, “orta düzeyde bağımlı” ve “oldukça bağımlı” olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Teknoloji bağımlılık düzeyi “bağımlı değil” olan öğrencilerin sanal mağdur olma puanları teknoloji bağımlılık düzeyi “düşük düzeyde bağımlı”, “orta düzeyde

bağımlı” ve “oldukça bağımlı” olan öğrencilerin sanal mağdur puanlarından anlamlı derecede düşüktür ($p<.05$).

Teknoloji bağımlılık düzeyleri “düşük düzeyde bağımlı” olan öğrenciler ile teknoloji bağımlılık düzeyi “orta düzeyde bağımlı” ve “oldukça bağımlı” olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Teknoloji bağımlılık düzeyi “düşük düzeyde bağımlı” olan öğrencilerin sanal mağdur olma puanları teknoloji bağımlılık düzeyi “orta düzeyde bağımlı” ve “oldukça bağımlı” olan öğrencilerin sanal mağdur puanlarından anlamlı derecede düşüktür ($p<.05$).

Teknoloji bağımlılık düzeyleri “orta düzeyde bağımlı” olan öğrenciler ile teknoloji bağımlılık düzeyi “oldukça bağımlı” olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Teknoloji bağımlılık düzeyi “orta düzeyde bağımlı” olan öğrencilerin sanal mağdur olma puanları teknoloji bağımlılık düzeyi “oldukça bağımlı” olan öğrencilerin sanal mağdur puanlarından anlamlı derecede düşüktür ($p<.05$).

Teknoloji bağımlılık düzeyleri “tam bağımlı” olan öğrenciler ile teknoloji bağımlılık düzeyi “oldukça bağımlı” olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Teknoloji bağımlılık düzeyi “tam bağımlı” olan öğrencilerin sanal mağdur olma puanları teknoloji bağımlılık düzeyi “oldukça bağımlı” olan öğrencilerin sanal mağdur puanlarından anlamlı derecede yüksektir ($p<.05$).

Bu bulgulara göre düşük düzeyde teknoloji bağımlısı olan öğrencilerin diğer gruplara göre daha az sanal zorba davranışlarına maruz kalarak sanal mağdur oldukları söylenebilir.

4.2.6. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemini “üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri ile sanal zorba olma düzeyleri arasında ilişki var mıdır?” sorusunu oluşturmaktadır. Bunu incelemek için ikili korelasyon hesaplanmasına ilişkin bulgular tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16

Teknoloji Bağımlılığı Düzeyi ile Sanal Zorba Olma Düzeyleri arasında Spearman Korelasyon Analizi

Değişken	N	r	p
Teknoloji Bağımlılığı	710	0,248**	,000
Sanal Zorba Olma			

*Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

*Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların teknoloji bağımlılığı puanları ile sanal zorba olma puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu gözlenmiştir. Teknoloji bağımlılığı arttıkça düşük düzeyde de olsa sanal zorbalık artmaktadır ($p < .05$).

4.2.7. Araştırmanın Yedinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemini “üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri ile sanal zorba olma düzeyleri arasında ilişki var mıdır?” sorusunu oluşturmaktadır. Bunu incelemek için ikili korelasyon hesaplanmasına ilişkin bulgular tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17

Teknoloji Bağımlılığı Düzeyi ile Sanal Mağdur Olma Düzeyleri arasında Spearman Korelasyon Analizi

Değişken	N	r	p
Teknoloji Bağımlılığı	710	0,334**	,000
Sanal Mağdur Olma			

*Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

*Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların teknoloji bağımlılığı puanları ile sanal mağdur olma puanları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$). Teknoloji bağımlılığı arttıkça sanal mağdur olma durumları da düşük düzeyde de olsa artmaktadır.

4.2.4. Araştırmanın Sekizinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemini “üniversite öğrencilerinin sanal zorbalık düzeyleri ile sanal mağdur olma düzeyleri arasında ilişki var mıdır?” sorusunu oluşturmaktadır. Bunu incelemek için ikili korelasyon hesaplanmasına ilişkin bulgular tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18

Sanal Zorbalık Düzeyi ile Sanal Mağdur Olma Düzeyleri arasında Spearman Korelasyon Analizi

Değişken	N	r	p
Sanal Zorbalık	710	0,403**	,000

Sanal Mağdur Olma

*Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

**Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların sanal zorbalık düzeyleri ile sanal mağdur olma düzeyleri arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu gözlenmiştir ($p<.05$). Sanal zorbalık arttıkça sanal mağdur olma durumları da düşük düzeyde de olsa artmaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada teknoloji bağımlılığı ölçeği ve sanal zorba / mağdur ölçeği kullanılarak üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık ve sanal zorba / mağdur olma durumları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %43,7'sinin (n=310) “düşük düzeyde bağımlı” grubunda olduğu, %30,6'sının ise “orta düzeyde bağımlı” grubunda olduğu, teknoloji bağımlılık puan ortalamalarına göre ise “orta düzeyde bağımlı” düzeyinde teknoloji bağımlısı oldukları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin teknoloji bağımlılığı puanları incelendiğinde katılımcıların “bağımlı değil” ve “düşük düzeyde bağımlı” olanların grubun %53,6'sı (n=380), “oldukça bağımlı” ve “tam bağımlı” grubunda olanların ise katılımcıların %15,9'u olduğu, “oldukça bağımlı” ve “tam bağımlı” grubunda yer alan öğrencilerin bağımlılık düzeyine göre puanlarının yüksek olduğundan grubun genel ortalamasının “orta düzeyde bağımlı” düzeyine yükseldiği gözlenmiştir.

Benzer şekilde; Aydın (2017) araştırmasında üniversite öğrencilerinin orta düzeyde teknoloji bağımlısı olduklarını, Sarıkaya ve Seferoğlu (2013), araştırmasına katılan öğretmen adaylarının orta düzey internet bağımlısı olduklarını, Türkoğlu (2013) ergenlerin problemleri internet kullanımı tutum puan ortalamalarının orta seviyede olduğunu, Çuhadar (2012) Trakya üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim öğrencilerin orta derecede internet bağımlısı olduklarını, olduklarını tespit etmişlerdir. Her ne kadar araştırmaya katılan grubun hemen hemen yarısının teknoloji bağımlılık düzeyinin düşük bağımlı ve grubun teknoloji bağımlılık düzeyi genel ortalaması orta düzeyde bağımlı olduğu gözlenmiş ise de, çevresel faktörlerle birlikte teknoloji kullanımından alınan hazzın aynı etkiyi gösterebilmesi için teknoloji kullanımı sürekli olarak artırma ihtiyacı duyulması üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeylerinin artmasına neden olabilir. Ayrıca teknolojinin sürekli olarak kullanılabilmesi için teknoloji geliştirici ve üreticilerinin insanların ihtiyaçlarının yanı sıra zevk ve duygularını dikkate alarak teknoloji üretmeleri de teknoloji bağımlılığının meydana gelmesinde etkili olmaktadır.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sanal zorbalık puan ortalamalarının düşük seviyede olduğu gözlenmiştir. Benzer şekilde; Cicioğlu (2014), meslek liseli öğrencilerine “siber zorbalık ölçeği”ni uygulayarak elde ettiği verilerle öğrencilerin siber zorbalık tutumlarının “bazen” seçeneğinde yoğunlaştığı, Taştekin (2016) çalışmasında ergenlerin sanal zorbalık düzeylerinin düşük seviyede olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Üniversite öğrencilerinin yaptıkları sanal zorba davranışlarının cezai suç oluşturabileceği veya yakalandıklarında toplumda kabul göremeyebilecekleri gibi sanal zorbalık yaptıklarında kendilerine veya karşısındakilere verebileceği zararların farkında olmaları sanal zorbalık seviyelerinin düşük olmasının nedeni olabilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sanal mağdur olma puan ortalamalarının düşük seviyede olduğu gözlenmiştir. Benzer şekilde Taştekin (2016) çalışmasında ergenlerin sanal mağduriyet düzeylerinin düşük seviyede olduğu, İğdeli (2018) yaptığı çalışmada işletme fakültesi öğrencilerinin siber mağduriyet durumlarının düşük seviyede olduğu sonucuna ulaşmıştır. Fırat ve Ayran (2016) yılında üniversite öğrencilerinin düşük seviyede sanal zorbalığa maruz kaldıklarını gözlemlemiştir. Üniversite öğrencilerinin kendilerine zorbalık yapılan dijital platformlardan uzaklaşma, zorba kişi veya kişileri engelleme, profil ismi, mail adresi veya telefon numarasını değiştirme gibi önlemler olarak zorba davranışları engelleyebilecekleri değerlendirildiğinde kendilerine karşı yapılmak istenilen sanal zorbalıklardan etkilenmeyecekleri düşünülmektedir.

Araştırmada yapılan analizlerinin sonucuna göre, üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri ile sanal zorbalıkları arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Buna göre, üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri arttıkça sanal zorba olma durumları da artmaktadır. Literatürde bu bulguları destekler sonuçların bulunduğu çalışmalar bulunmaktadır. Jung ve diğerleri (2014) ilk ve ortaokul öğrencilerinin siber zorbalık davranışları ile çeşitli psikopatolojik semptomların yanı sıra problemlerle internet kullanımının da ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Cicioğlu (2014) meslek lisesi öğrencilerinin problemlerle internet kullanımı ile siber zorbalık davranışlarına ilişkin görüşleri ve internette geçirilen süre arasında pozitif yönlü ilişkiler olduğunu tespit edilmiştir. Chang et al. (2015) internet bağımlılığı olan ortaokul öğrencilerinin siber zorbalığa karışmasının daha olası olduğunu tespit etmiştir. Demir ve Seferoğlu (2016) lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin sanal zorbalık davranışları ile internet bağımlılıkları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişkisi olduğunu tespit etmiştir. Bu da teknoloji bağımlılığının arttıkça sanal zorba davranışların arttığını göstermektedir. Zorbaca

davranışlara maruz kalanların kendilerine yapılan zorbaca davranışlara karşılık vermek amacıyla sanal zorbalık yapabilecekleri veya karşılaştıkları geleneksel zorbalığa karşı özellikle güç dengesinin olmadığı, kimliklerini kolaylıkla gizleyebilecekleri sanal ortamlarda zorbalık yaparak güç konusunda kendilerini tatmin etme isteğinden olabileceği değerlendirilmiştir. Teknoloji bağımlısı olan bireylerin takıntılı bir şekilde teknolojiyi kullanmasının yanı sıra teknolojiyi kullanarak farklı deneyimler yaşama arzuları da sanal zorbalık yapılmasının nedenleri arasında olabilir.

Üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri ile sanal mağdur olma durumları arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Buna göre, üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri arttıkça sanal mağdur olma durumları da artmaktadır. Benzer şekilde Karaca (2019) ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılığı arttıkça sanal mağduriyet yaşantısının da arttığını tespit etmiştir. Gámez-Guadix et al. (2016) ergenlik dönemindeki öğrencilerin problemleri internet kullanımları ile sanal zorbalık ve mağduriyetlerinin arttığını tespit etmiştir. Jung ve diğerleri (2014) sanal zorbalık davranışları ile çeşitli psikopatolojik semptomların yanı sıra problemleri internet kullanımının da ilişkili olduğunu, büyük sosyal ağlar aracılığıyla tekrarlanan isimsiz saldırılar nedeniyle mağdur olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Sarker ve Shahid (2018) siber zorbalık davranışlarına maruz kalan öğrencilerde interneti kullanma korkusu meydana geldiğini tespit etmiştir. Teknoloji bağımlılarının sürekli olarak sanal ortamlarda bulunmaları sanal zorbalığa maruz kalma ihtimalini arttırmaktadır. Sanal mağdurların teknolojiden uzaklaşmama nedenleri ise bağımlıların zarar görseler bile takıntılı davranışlarını tekrar tekrar yapmak için engellenemeyen istekleri ve arzuları olabilir.

Araştırmada yapılan analizlerin sonucuna göre öğrencilerin siber zorbalık durumları ile siber mağdur olma durumları arasında anlamlı, pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Sanal zorbalık ile sanal mağdur olma arasındaki ilişki; sanal ortamlarda zorbalığın önemli faktörlerden biri olan güç faktörü olmadığından, sanal zorbalık yapan bireylere karşı zorbalığa maruz kalan mağdurlar tarafından tepki olarak zorbalık yapılabileceğinden veya bireylerin bazı dijital ortamlarda sanal zorbalık yapabilirken bazılarında ise zorbalığa maruz kalabileceklerine bağlı olabilir.

Bu çalışma ve benzer çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılığı düzeyleri orta seviyede, sanal zorba ve sanal mağdur olma durumları düşük seviyededir. Teknoloji bağımlılığı ile sanal zorba ve sanal mağdur olmaları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bireylerin teknoloji bağımlılık durumlarının önlenmesiyle

sanal zorba ve sanal mağdur olma durumlarının da düşeceği buna bağlı olarak teknolojiyle birlikte hayatımıza giren olumsuz yaşantıların, rahatsızlıkların ve sorunların da önüne geçilebileceği değerlendirilmektedir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırma Sonuçlarına Göre Uygulamaya Yönelik Öneriler

Üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri orta seviyede olduğu gözlenmiştir. Teknoloji bağımlılığı düzeyinin zamanla artacağı dikkate alınarak, Üniversite öğrencilerinde gözlemlenen teknoloji bağımlılığı probleminin çözümü için doğru teknoloji kullanımıyla ya da teknolojinin olumsuz etkileri ile ilgili özel eğitimler düzenlenebilir veya seçmeli dersler açılabilir.

Üniversite öğrencilerinin sanal zorbalık ve mağdur olma durumlarının da düşük seviyede olduğu, sanal zorbalık ile sanal mağdur olma arasında ilişki olduğu gözlenmiştir. Sanal zorba olanların sanal mağdurlara verebileceği zararların yanında sanal zorba davranışlarının suç olduğu ve cezai yaptırımlarının olabileceği hakkında farkındalık oluşturacak programlar ve psikolojik danışmanlık programları düzenlenebilir. Gerçek hayatta yaşanabilecek zorbalık veya mağdur olma durumu nedeniyle sanal zorba / mağdur olma durumunun ortaya çıkabileceği dikkate alınarak, sanal zorba veya sanal mağdur olduğu değerlendirilen öğrencilerin gerçek hayattaki zorba / mağdur olma durumları incelenerek önlemler alınabilir.

Üniversite öğrencilerinin teknoloji bağımlılığı, sanal zorba ve sanal mağdur olma durumları arasında anlamlı ilişki olduğu, teknoloji bağımlısı, sanal zorba veya sanal mağdur olma gibi sorunlardan herhangi birisinin varlığı veya şüphesi halinde diğer problem türleri de değerlendirilerek danışmanlık programları düzenlenebilir.

5.2.2. Yapılan Araştırma Sonuçlarına Yönelik Gelecekte Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

Teknoloji bağımlılığı düzeyinin tespiti için katılımcıların teknolojiden uzak kaldıkları ortamlardaki duygu ve davranışları izlenerek deneysel ve gözleme dayalı çalışmalar yapılabilir.

Üniversitesi öğrencilerinin teknoloji bağımlılık düzeyleri dönem, sınıf veya öğrenim yıllarına göre belirli aralıklarla ölçülerek üniversite eğitimlerine başlangıcında, sürecinde ve sonundaki durumları incelenerek yeni değerlendirmeler yapılabilir.

İlkokul ve ortaokul öğrencileri veya daha küçük yaş grubundaki çocukların teknoloji bağımlılığı, sanal zorbalık ve sanal mağdur olma durumları incelenerek yeni değerlendirmeler yapılabilir.

Teknoloji kullanma yaşının küçük yaşlara kadar inmesi, çocukların da teknolojinin olumsuzluklarıyla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Küçük yaştan teknoloji bağımlılığı, sanal zorbalık ve sanal mağdur olma durumlarının önüne geçilebilmesi ve doğru teknoloji kullanımı eğitimi için, eğitim camiasının özellikle öğretmenlerin teknoloji bağımlılığı, sanal zorbalık ve sanal mağdur olma durumları incelenerek yeni değerlendirmeler yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Aktan, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 1-2. doi: 10.17680/erciyesiletisim.379886
- Aktepe, E. (2013). Ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyet. *Yeni Symposium*, 51(1), s.31-36. Erişim adresi: <http://yenisymposium.com/Pdf/EN-YeniSempozyum-bb558d77.PDF>
- Aktürk, A. O. (2015). Analysis of cyberbullying sensitivity levels of high school students and their perceived social support levels. *Interactive Technology and Smart Education*, 12(1), 44–61. doi:10.1108/ITSE-07-2014-0016
- Altundağ, Y. (2016). Lise öğrencilerinde sanal zorbalık ve problemlili internet kullanımı ilişkisi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3(1), 27-43. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/227463>
- Arıca, O. T., Tanrıku, T. ve Kınay, H. (2012). Siber mağduriyet ölçeği'nin ilk psikometrik bulguları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11, 1-6. Erişim adresi: <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/siber-magduriyet-olcegi-toad.pdf>
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 1(1), 55-67. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/115179>
- Ayas, T. ve Horzum, M. B. (2010). Sanal zorba/kurban ölçek geliştirme çalışması. *Akademik Bakış Dergisi*, 19, 1-17. Erişim adresi: <https://www.akademikbakis.org/eskisite/19/04.pdf>
- Ayas, T. ve Horzum, M. B. (2012). İlköğretim öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma durumu. *İlköğretim Online*, 11(2). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/ilkonline/issue/8589/106740>
- Aydın, F. (2017). *Teknoloji bağımlılığının sınıf ortamında yarattığı sorunlara ilişkin öğrenci görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi. (TEZ No: 494180).
- Balcı, Ş. ve Gölcü, A. (2013). Türkiye'de üniversite öğrencileri arasında facebook bağımlılığı: "Selçuk üniversitesi örneği". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları*

Dergisi, (34), 255-278. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/206806>

Baldry, A. C., Sorrentino, A. ve Farrington, D. P. (2019). Cyberbullying and cybervictimization versus parental supervision, monitoring and control of adolescents' online activities. *Children and Youth Services Review*, 96, 302-307. doi: 10.1016/j.chilyouth.2018.11.058

Balta, O. C. ve Horzum, M. B. (2008). İnternet Bağımlılığı Testi. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 7(13). Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/272357837>

Başköy, N. (2013). *Ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık, siber zorbalık ve bilgisayara karşı tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi. (TEZ No: 344639).

Baştürk A. E., Sayımer, İ. ve Ergül, S. (2015). Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanımları ve siber zorbalık deneyimleri: Ankara örneği. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 5(10). Erişim adresi: <http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/Emel%20BAS%CC%A7TU%CC%88RK-AKCA%2C%20I%CC%87dil%20SAYIMER%20%26%20Seda%20ERGU%CC%88L%20.pdf>

Bicen, H. ve Arnavut, A. (2017). Examination of the studies on technology addiction published between 2008-2016. *International Journal of Sciences and Research*, 73(5), 148-158. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/profile/Ahmet_Arnaut/publication/317273574_Examination_of_the_studies_on_technology_addiction_published_between_2008-2016/links/593a64d7aca272bcd1e79f96/Examination-of-the-studies-on-technology-addiction-published-between-2008-2016.pdf

Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayınevi

Belsey, B. (2007). "Cyberbullying: A real and growing threat." *ATA Magazine*, 88(1), 14-21. Erişim adresi: <http://www.teachers.ab.ca/Quick+Links/Publications/Magazine/Volume+88/Number+1/Articles/Cyberbullying.htm>

Beran, T. ve Li, Q. (2005). Cyber-Harassment: A study of new method for an old behaviour. *Journal of Educational Computing Research*, 32, 265-277. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/240793105_Cyber-Harassment_A_study

_of_a_new_method_for_an_old_behavior/link/02e7e52d6b9365ad15000000/download

- Betts, L. R. (2015). Cyber bullying behaviours. *Encyclopedia of Information Science and Technology* (ss. 6727–6735). doi:10.4018/978-1-4666-5888-2.ch661
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Camacho, S., Hassanein, K. ve Head, M. (2018). Cyberbullying impacts on victims' satisfaction with information and communication technologies: The role of perceived cyberbullying severity. *Information & Management*, 55(4), 494-507. doi: 10.1016/j.im.2017.11.004
- Casas, J. A., Del Rey, R. ve Ortega-Ruiz, R. (2013). Bullying and cyberbullying: convergent and divergent predictor variables. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 580-587. doi: 10.1016/j.chb.2012.11.015
- Chang, F. C., Chiu, C. H., Miao, N. F., Chen, P. H., Lee, C. M., Chiang, J. T. ve Pan, Y. C. (2015). The relationship between parental mediation and Internet addiction among adolescents, and the association with cyberbullying and depression. *Comprehensive Psychiatry*, 57, 21-28. doi: 10.1016/j.comppsy.2014.11.013
- Chou, C. ve Hsiao, M. C. (2000). Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: the Taiwan college students' case. *Computers & Education*, 35(1), 65-80. doi: 10.1016/S0360-1315(00)00019-1
- Cicioğlu, M. (2014). *Öğrencilerin problemleri internet kullanımı ve siber zorbalık davranışlarına ilişkin görüşleri*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi. (TEZ No: 370233).
- Cinar, G., Beyazıt, U., Yurdakul, Y. ve Butun Ayhan, A. (2017). Investigation of the relationship between cyber bullying behaviours and internet addiction in adolescents. *Press Academia Procedia*, 4(1), 123-128. doi: 10.17261/Pressacademia.2017.526
- Cuhadar, C. (2012). Exploration of problematic Internet use and social interaction anxiety among Turkish pre-service teachers. *Computers & Education* 59(2), 173–181. doi: 10.1016/j.compedu.2011.12.029
- Çalışgan, H. (2013). *İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ve siber zorbalık*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi. (TEZ No: 349481).

- Çavuş, S., Ayhan, B. ve Tuncer, M. (2016). Bilgisayar oyunları ve bağımlılık: Üniversite öğrencileri üzerine bir alan araştırması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2016(43). Erişim adresi: <http://acikerisim.aksaray.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12451/1445/cavus-selahattin-2016.pdf.pdf?sequence=1>
- Dalbudak, E. ve Evren, C. (2014). The relationship of internet addiction severity with attention deficit hyperactivity disorder symptoms in Turkish university students; impact of personality traits, depression and anxiety. *Compr Psychiatry*, 55(3):497-503. doi: 10.1016/j.comppsy.2013.11.018
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior*, 17(2), 187-195. doi: 10.1016/S0747-5632(00)00041-8
- DeHue, F., Bolman, C. ve Völlink, T. (2008). Cyberbullying: Youngsters' experiences and parental perception. *CyberPsychology & Behavior*, 11(2), 217-223. doi: 10.1089/cpb.2007.0008
- Demir, Ö. ve Seferoğlu, S. S. (2016). Bilgi okuryazarlığı, internet bağımlılığı, sanal aylaklık ve çeşitli diğer değişkenlerin sanal zorbalık ile ilişkisinin incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3(1), 1-26. Erişim adresi: <https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/GzZzY.pdf>
- Egger, O. ve Rauterberg, M. (1996). *Internet behavior and addiction*. Work and Organizational Psychology Unit (IfAP), Swiss Federal Institute of Technology (ETH) Zurich. Erişim adresi: <http://www.idemployee.id.tue.nl/g.w.m.rauterberg/ibq/report.pdf>
- Eroğlu, Y. (2011). *Koşullu öz-değer, riskli internet davranışları ve siber zorbalık/mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi. (TEZ No: 328018).
- Eroğlu, Y. ve Güler, N. (2015). Koşullu öz-değer, riskli internet davranışları ve siber zorbalık/mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 5(3), 118-129. doi: 10.19126/suje.04882
- Ekşi, F. ve Ümmet, D. (2013). Bir kişilerarası iletişim problemi olarak internet bağımlılığı ve siber zorbalık: Psikolojik danışma açısından değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 11, No. 25, 91-115. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/302423>

- Erdur-Baker, Ö. ve Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: Siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (27). Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/324476306_Akran_Zorbaliginin_Yeni_Yuzu_Siber_Zorbalik_Cyber_Bullying_A_New_Face_of_Peer_Bullying/link/5acf21524585154f3f460942/download
- Fırat, M. ve Ayran, G. (2016). Üniversite öğrencileri arasında sanal zorbalık. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(4), 322-329. doi: 10.5455/pmb.1-1450776947
- Fidan, H. (2016). Mobil bağımlılık ölçeği'nin geliştirilmesi ve geçerliliği: Bileşenler modeli yaklaşımı. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 3, 433-469. Doi: 10.15805/addicta.2016.3.0118
- Filiz, O., Osman, E., Dönmez, F. İ. ve Kurt, A. A. (2014). BÖTE bölümü öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanım amaçları ile internet bağımlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 3(2). Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/jitte/issue/25084/264731>
- Gámez-Guadix, M., Borrajo, E. ve Almedros, C. (2016). Risky online behaviors among adolescents: Longitudinal relations among problematic Internet use, cyberbullying perpetration, and meeting strangers online. *Journal of Behavioral Addictions*, 5(1), 100-107. doi: 10.1556/2006.5.2016.013
- Griffiths, M. (1999). Internet addiction: Fact or fiction?. *The Psychologist: Bulletin of the British Psychology Society*, 12, 246-250. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/232557569_Internet_Addiction_Fact_or_Fiction/link/5c6e6fb84585156b570dc494/download
- Griffiths, M. (2000). Internet addiction-time to be taken seriously?. *Addiction Research*, 8(5), 413-418. doi: 10.3109/16066350009005587
- Hinduja, S. ve Justin. W. P. (2008). Cyberbullying: An exploratory analysis of factors related to offending and victimization. *Deviant Behavior*, 29(2), p.129-156. doi: 10.1080/01639620701457816
- Horzum, M. B. ve Ayas, T. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma düzeylerinin okul türü ve cinsiyet açısından incelenmesi. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 10(20). Erişim adresi: http://www.ebuline.com/pdfs/20Sayi/EBU20_2.pdf

- İğdeli, F. (2018), *Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve siber zorbalık duyarlılıklarının çeşitli değişkenler bağlamında incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi. (TEZ No: 515724).
- İnternet Kullanımı ve Sosyal Medya İstatistikleri. (05.05.2019).
<https://dijilopedi.com/2019-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>
- Kar, S. ve Agarwal, V. (2015). Technology addiction in adolescents. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health*. 11(3). 170-174. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/279442920_Technology_addiction_in_adolescents/link/5592813808ae49b1fd6eaf8f/download
- Karaca, H. (2019). *Ortaokul öğrencilerinde siber zorbalık ve mağduriyetle, internet bağımlılığı, aile işlevleri ve ebeveynlerin internet kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi, Yakındoğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). Erişim adresi: <http://docs.neu.edu.tr/library/6713008672.pdf>
- Karakoyun, F. (2017). Öğretmen adaylarının internet bağımlılık düzeylerinin incelenmesi: Dicle üniversitesi örneği. *Electronic Journal of Social Sciences*, 16(64). doi: 10.17755/esosder.295289
- Karasar, N. (1986). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Bilim Kitapları.
- Kavuk, M. (2011). *İlköğretim öğrencilerinin sanal zorba ve sanal mağdur olma durumlarının incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi. (TEZ No: 306469).
- Kelly, M. (2019, 24 Nisan). What is technology addiction? - Definition & Signs. <https://study.com/academy/lesson/what-is-technology-addiction-definition-signs.html> web adresinden erişilmiştir.
- Kırcaburun, K. ve Baştuğ, I. (2016). Predicting cyberbullying tendencies of adolescents with problematic internet use. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 48, 385-396. doi: 10.9761/JASSS3597
- Jung, Y. E., Leventhal, B., Kim, Y. S., Park, T. W., Lee, S. H., Lee, ... Park, J. (2014). Cyberbullying, problematic internet use, and psychopathologic symptoms among Korean youth. *Yonsei Medical Journal*, 55(3), 826-830. doi: 10.3349/ymj.2014.55.3.826

- Kowalski, R. ve Limber, S. (2007). Electronic bullying among middle school students. *Journal of Adolescent Health*, 41, 22–30. doi: 10.1016/j.jadohealth.2007.08.017
- Köksal, E.N. (2016). *Ondokuz mayıs üniversitesi öğrencilerinde sigara, alkol, madde kullanım sıklığının ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi. (TEZ No: 426705).
- Ladika, S. (2018). Technology addiction: Is obsessive computer use a mental health disorder?. *CQ Researcher*, 28, 341-364. Erişim adresi: <http://library.cqpress.com/cqresearcher/document.php?id=cqresrre2018042000>
- Lam, L., Cheng, Z. ve Liu, X. (2013). Violent online games exposure and cyberbullying/victimization among adolescents. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 16(3), 159-167. doi: 10.1089/cyber.2012.0087
- Lara, C. (2015). *Bullying victimization among adolescent students: A qualitative study* (Doktora tezi, California State University, Long Beach). Erişim Adresi: <https://pqdtopen.proquest.com/doc/1694871101.html?FMT=AI>
- Leung, L. (2004). Net-generation attributes and seductive properties of the internet as predictors of online activities and internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 7(3), 333-348. doi: 10.1089/1094931041291303
- Limayem, M. ve Cheung, C. M. (2008). Understanding information systems continuance: The case of internet-based learning technologies. *Information & Management*, 45(4), 227-232. doi: 10.1016/j.im.2008.02.005
- Marks, I. (1990). Behavioural (nonchemical) addictions. *British Journal of Addiction*, 85, 1389-1394. doi: 10.1111/j.1360-0443.1990.tb01618.x
- Odabaşı, Ş. (2016). *Üniversite öğrencilerinin online oyun bağımlılığı düzeylerinin öznel mutluluk düzeyleriyle ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi. (TEZ No: 431348).
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: what we know and what we can do*. Victoria, Australia: Blackwell.
- Öztürk, M. (2018, 09 Mayıs). *Teknoloji bağımlılığı daha zararsız görülüyor*. <http://www.mynet.com/haber/politika/teknoloji-bagimliliği-daha-zararsız-görülüyor-4107236-1> adresinden 26.04.2019 tarihinde erişildi.

- Ramirez, R. (2017). *Addicts to new technology*. United States of America.
- Rao, T., Indla, V. ve Reddy, I. (2012). Is digital boom spelling cerebral doom?. *Indian Journal Of Psychiatry*, 54(4), 301-303. doi:10.4103/0019-5545.104790.
- Sağır, M. ve Doğruluk, S. (2018). Öğretmen adaylarının sosyal medyaya ilişkin tutumları ile internet bağımlılıkları arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1041-1063. Erişim adresi: <http://efdergi.ibu.edu.tr/index.php/efdergi/article/download/2869/3807>
- Sarker, S. ve Shahid, A. R. (2018). Cyberbullying of high school students in bangladesh: an exploratory study. *arXiv preprint arXiv:1901.00755*. Erişim adresi: <https://arxiv.org/pdf/1901.00755>
- Sarıkaya, M. ve Seferoğlu, S. S. (2013). Öğretmen adaylarının problemleri internet kullanımlarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 356-368. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/87146>
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M. ve Tippett, N. (2006). An investigation into cyberbullying, its forms, awareness and impact, and the relationship between age and gender in cyberbullying. *Research Brief No. RBX03-06*. London: Dies.
- Soydaş, D. K. (2011). *Ergenlerde ebeveyn izlemesi, sanal zorbalık ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin cinsiyete göre incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi. (TEZ No: 308357).
- Starcevic, V. ve Aboujaoude, E. (2015). Cyberchondria, cyberbullying, cybersuicide, cybersex: "new" psychopathologies for the 21st century?. *World Psychiatry*, 14(1), 97-100. doi: <https://doi.org/10.1002/wps.20195>
- Taştekin, E. (2016). *Ergenlerin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygısı ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkiler*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi. (TEZ No: 428959).
- TUİK (2018, 10 Aralık). *Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması*, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27819> adresinden erişilmiştir.
- Turel, O., Serenko, A. ve Giles, P. (2011). Integrating technology addiction and use: An empirical investigation of online auction users. *MIS Quarterly*, 1043-1061. doi: 10.2307/41409972

- Türkoğlu, S. (2013). *Ergenlerin problemlili internet kullanımları ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez merkezi veri tabanından erişildi. (TEZ No: 350006).
- Ünver, H. ve Koç, Z. (2017). Siber zorbalık ile problemlili internet kullanımı ve riskli internet davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 117-140. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/385932>
- Yaman, E., Yüksel, E. ve Peker, A. (2011). *Okul Zorbalığı ve Siber Zorbalık*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Yazıcı, T. (2015). Kişilerarası iletişimde anlık mesajlaşma uygulamalarının yeri: Whatsapp uygulaması ile ilgili üniversite öğrencileri üzerine bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 1334-1356. Doi: 10.24289/ijsser.279121
- Ybarra, M. L. ve Mitchell, K. J. (2004). Youth engaging in online harrassment: associations with caregiver-child relationships, internet use and personal characteristics. *Journal of Adolescence*, 27, 319-336. doi: 10.1016/j.adolescence.2004.03.007
- Yengin, D. (2019). Teknoloji bağımlılığı olarak dijital bağımlılık. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 9(2), 130-144. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/685284>
- Young, K. (1996). Psychology of computer use: XL. addictive use of the internet: a case that breaks the stereotype. *Psychological Reports*, 79, 899-902. doi: 10.2466/pr0.1996.79.3.899
- Young, K. S. (1999). Internet addiction: symptoms, evaluation and treatment. In: innovations in clinical practice: a source book. *Sarasota, FL, USA: Professional Resource Pres.*
- Young, K. S. (1996a). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology and Behavior*, 1(3), 237-244. doi: 10.1089/cpb.1998.1.237
- Young, K. S. (1998). Caught in the net: How to recognize the signs of internet addiction - and a winning strategy for recovery. *New York*. Erişim adresi: <https://books.google.com.tr/books?id=kFfk8-GZPD0C&lpg=PA1&ots=gEiPOgXXgY&dq=Caught%20in%20the%20net%3A%20how%20to%20recognize%20the>

%20signs%20of%20internet%20addiction%20-%20and%20a%20winning%20strategy%20for%20recovery&lr&hl=tr&pg=PA3#v=onepage&q=Caught%20in%20the%20net:%20how%20to%20recognize%20the%20signs%20of%20internet%20addiction%20-%20and%20a%20winning%20strategy%20for%20recovery&f=false

Yusufoğlu, Ö. Ő. (2017). BoŐ zaman faaliyeti olarak akıllı telefonlar ve sosyal yaşam üzerine etkileri: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5). Erişim adresi: <http://www.itobiad.com/download/article-file/360505>

Ziyalar, A. (1999). *Sosyal Psikiyatri*. İstanbul: Yüce Yayınevi.

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Sevgili Öğrenci,

Bu araştırmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin Teknoloji Bağımlılığı düzeyleri ile Sanal Zorbaliğa Maruz Kalma ve Sanal Zorbalık Kullanma eğilimlerini belirleyerek; üniversite öğrencilerinin Teknoloji Bağımlılığı düzeyleri ile Sanal Zorbaliğa Maruz Kalma ve Sanal Zorbalık Kullanma eğilimleri arasındaki ilişkiyi saptamaktır.

Cevaplayacağınız ölçme aracı, üç farklı bölümden oluşmaktadır. Toplanan veriler araştırmacı tarafından gizli tutulacak, araştırmanın amacı dışında hiçbir şekilde kullanılmayacaktır. Araştırmanın daha güvenilir sonuçlara ulaşması için, lütfen cevapların kendinizle ilgili gerçek durumu yansıtmasına özen göstererek samimi, tam ve doğru bir şekilde cevaplandırınız ve lütfen cevapsız soru bırakmayınız.

İlgi ve katkılarınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Mehmet BAŞAR

BÖLÜM I. KİŞİSEL BİLGİLER

1. Bölümünüz:
2. Öğrenim görmekte olduğunuz sınıf: () 1 () 2 () 3 () 4
3. Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek
4. Yaşınız: () 17 ve altı () 18-20 () 21-23 () 24-26 () 27 ve üstü
5. Sizce ailenizin sosyo-ekonomik düzeyi aşağıdakilerden hangisi ile nitelenebilir? () Düşük () Orta () Yüksek
6. İnternete bağlanmak için aşağıdakilerden hangisini kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).
() Masaüstü PC () Akıllı Telefon () Dizüstü PC () Tablet PC () Televizyon () Diğer (Lütfen yazınız):
7. Aşağıdaki sosyal ağ sitelerinden hangilerini kullanıyorsunuz (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)
() Facebook () Twitter () Instagram () LinkedIn
() Youtube () Google Plus () Foursquare () Myspace
() Tumblr () Diğer (Lütfen yazınız):
8. Sosyal ağlarda günde ortalama ne kadar zaman geçiriyorsunuz?
() 1 saatten az () 1-2 saat () 3-4 saat () 5-6 saat () 7 saat ve üzeri
9. Aşağıdaki anlık mesajlaşma programlarından hangilerini kullanıyorsunuz (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)
() Whatsapp () Snapchat () Skype () Telegram () Facetime
() Facebook Messenger () Diğer (Lütfen yazınız):
10. Anlık mesajlaşma programlarını günde ortalama ne kadar süre kullanıyorsunuz?
() 1 saatten az () 1-2 saat () 3-4 saat () 5-6 saat () 7 saat ve üzeri
11. Aşağıdaki internet sitesi türlerinden hangilerini kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz).
() Eğitim () Alışveriş () Blog () Seyahat () Çevrimiçi Film/Dizi
() Arama Motorları () Finans () Erotik () Çevrimiçi Müzik/Video
() Arkadaşlık () Moda () Güzellik () Çevrimiçi Gazete () Teknoloji
() Diğer (Lütfen yazınız):
12. Gezindiğiniz internet sitelerinde günde ortalama ne kadar süre bulunursunuz?
() 1 saatten az () 1-2 saat () 3-4 saat () 5-6 saat () 7 saat ve üzeri

Ek 2. Sanal Zorba Mağdur Ölçeği

	BANA YAPILDI						BEN YAPTIM				
	Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman		Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
Sanal Ortamda Cinsel Zorbalık											
Telefon numarasını gizleyerek rahatsız edici cinsel sesler çıkarma.											
İzinsiz ve uygunsuz görüntü çekme.											
Gizlice çekilen uygunsuz görüntüleri mesajla, maille başkalarına yollama, internette yayınlama ya da CD ile çoğaltıp dağıtma.											
Gizlice çekilen uygunsuz görüntüler aracılığıyla şantaj yapma											
Birine istemediği halde cinsel içerikli mesaj veya mail atıp rahatsız etme.											
Cinsel içerikli görüntüleri veya filmi izlemeye zorlama											
İnternet/Telefonla cinsel içerikli söylenti çıkarıp yayma.											
Sanal Ortamda Engelleme ve Zarar Verme											
Sohbet odası (chat) ya da oyun sitesini terk etmeye zorlama											
Zarar görmesini istediği kişinin adını kullanarak insanlara mesaj, mail veya video yollama.											
Zarar vermeye neden olacak web sayfası hazırlama.											
Mail adresini ele geçirme ve zarar verme.											
Kişisel bilgisayarını ele geçirme ve dosyalarına kasten zarar verme.											
Kasıtlı olarak virüslü mail yollama											
İnternet ya da telefon yoluyla tehdit etme.											
Mail kutularını doldurarak mail gelmesini engelleme											
Sanal Ortamda Söylenti Çıkarma											
Birinin kullandığı telefon veya bilgisayar modeliyle alay etme											
Birisi hakkında elde edilen olumsuz bilgileri sanal ortamda yayma.											
İnternet ya da telefonla küçük düşürücü söylenti çıkarıp yayma.											
Mail ve mesaj yoluyla kişisel bilgileri yayma.											

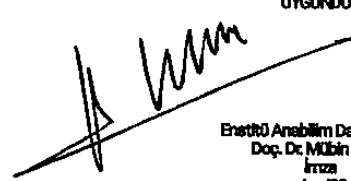
(Ayas, T.,ve Horzum, M. B., 2010)

Ek 3. Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği

DAVRANIŞLAR	SIKLIK				
	Hiçbir zaman	Nadiren	Orta sıklıkta	Çok sık	Her zaman
Sosyal Ağ Kullanma					
1.Sosyal ağlarda olmadığım zamanlarda, en son bağlandığımda yaptıklarımı düşünüyorum.					
2.Daha önemli işlerim olmasına rağmen sosyal ağlarda geçirdiğim süreyi arttırmak istiyorum.					
3.Sosyal ağlarda harcadığım zamanı azaltmaya yönelik çabalarım başarısızlıkla sonuçlanıyor.					
4.Sosyal ağlarda zaman harcarken dikkatimin dağıtılması beni rahatsız ediyor.					
5.Sosyal ağ hesaplarımı kullanım sürem hakkında çevremdekilere doğru bilgi vermiyorum.					
6.Yaşamımla ilgili olumsuz düşüncelerden kurtulmak için sosyal ağlara bağlanıyorum.					
Anlık Mesajlaşma					
1.Anlık mesajlaşma ortamları dışında iken, sonradan bu ortamlarda yazacaklarımı hayal ediyorum.					
2.Önemli bir işim olmasına rağmen kendimi genellikle mesajlarımı kontrol ederken buluyorum.					
3.Anlık mesajlaşma uygulamalarını kullanmadığım zamanlarda huzursuz oluyorum.					
4.Anlık mesajlaşma uygulamalarını kullanırken çok zaman harcıyorum.					
5.Arkadaşlarımla anlık mesajlaşmalarla iletişim kurmayı, onlarla yüz yüze görüşmeye tercih ediyorum.					
6.Yalnızlık hissettiğim anlarda anlık mesajlaşma uygulamalarını kullanıyorum.					
Çevrimiçi Oyun Oynama					
1.Çevrimiçi oyun oynamadığım anlarda, sonraki oyunda uygulayacağım stratejileri planlıyorum.					
2.Çevrimiçi oyun oynarken harcadığım süreyi biraz daha arttırmak istiyorum.					
3.Çevrimiçi oyun oynayabilmek için uykusuz kaldığım geceler oluyor.					
4.Çevrimiçi oyuna bağlanma sorunu yaşadığımda kendimi huzursuz hissediyorum.					
5.Çevrimiçi oyun oynama sürem hakkında çevremdekilere doğru bilgi vermiyorum.					
6.Gerçek hayatta karşılaştığım sorunları unutmak için çevrimiçi oyun oynuyorum.					
Web Siteleri Kullanma					
1.Web sitelerinde gezinmediğim zamanlarda, daha sonra eriştiğimde yapacaklarımı hayal ediyorum.					
2.Web sitelerinden çıkmam gereken anlarda “bir dakika daha” diyerek gezinmeye devam ediyorum.					
3.Geç saatlere kadar web sitelerinde gezindiğim için uykusuz kalıyorum.					
4.Web sitelerinde gezinirken başkaları tarafından rahatsız edildiğimde sinirleniyorum.					
5.Web sitelerinde, planladığım süreden daha fazla süre geziniyorum.					
6.Web sitelerinde gezinmek için derslerimi ihmal ediyorum.					

(Aydın, 2017)

Ek 4. Anket Onay Formu

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	T.C. SAKARYA ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ ANKET ONAY FORMU		Sayfa: 1/1
	Öğrencinin		
Adı Soyadı	: Mehmet BAŞAR		
Öğrenci Numarası	: y167042006		
Enstitü Anabilim Dalı	: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi A.B.D.		
Enstitü Bilim Dalı	: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi		
Öğretim Yılı	: 2016/ 2018		
Programı	:		
Programı	: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Programı		
E-Posta	: mehmet58basar@gmail.com		
Tel No	: 0543 456 76 78		
Anket Konusu	: Üniversite Öğrencilerinin Teknoloji Bağımlılığı Düzeyleri ile Sanal Zorbalığa Maruz Kalma ve Sanal Zorbalık Kullanma Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi		
ANKETİN UYGULANACAĞI KİŞİ VEYA KURUMLAR			
1) Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi (1-4.sınıf) öğrencileri 2) Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Mühendislik Fakültesi (1-4.sınıf) öğrencileri 3) Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Teknoloji Fakültesi (1-4.sınıf) öğrencileri 4) Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Şişehri Sağlık Yüksekokulu (1-4. sınıf) öğrencileri			
Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından söz konusu anketin uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir. Bilgilerinize arz olunur.			
UYGUNDUR Doç. Öğr. Üyesi Zehra Demir Kaymak İmza 09.10/2018		UYGUNDUR Enstitü Anabilim Dalı Başkanı Doç. Dr. Mübin Kıyıcı İmza / / 20...	
EKLER 1- Anket Formu 2- İlgili Bakanlıklara Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi uyarınca belirlenen formlar			

Ek 5. Araştırma İzin Belgesi

T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sayı : 30182376-044-E.12276
Konu : Anketler

17/10/2018

Sayın Mehmet BAŞAR

İlgi : 16/10/2018 tarihli dilekçeniz.

"Üniversite Öğrencilerinin Teknoloji Bağımlılığı Düzeyleri ile Sanal Zorbalık Kullanma Eğilimleri Arasındaki İlişkisi" başlıklı anket çalışmanızı 16.10.2018-30.11.2018 tarihleri arasında aşağıda isimleri belirtilen okullarda uygulama talebiniz Rektörlüğümüz tarafından uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır

Prof.Dr. Ünal KILIÇ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Dağıtım:
Gereği:
Sayın Mehmet BAŞAR

Bilgi:
Eğitim Fakültesi Dekanlığına
Mühendislik Fakültesi Dekanlığına
Teknoloji Fakültesi Dekanlığına
Suşehri Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğüne

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://193.140.145.81/en/Vision/Dogrula/SU37F9U>

Adres : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü Merkez/Sivas
Telefon : 0 346 219 1010 - 1996 Belgegeçer : 0 346 219 1110
e-Posta : ryaziisl@cumhuriyet.edu.tr Elektronik Ağ : www.cumhuriyet.edu.tr

Bilgi için : Hatice Kübra TOSUN
Unvanı : Sürekli İşçi

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Mehmet BAŞAR

Uyruğu: Türkiye (T.C)

Doğum Tarihi ve Yeri: 09 Eylül 1985, Sivas

Medeni Durum: Evli

e-mail: mehmetbasar@adalet.gov.tr

İletişim: 0543 456 76 78

ÖĞRENİM DURUMU

Lisans: Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri
Öğretmenliği – 2003/2007

GÖREVLER

Zabıt Katibi – Adalet Bakanlığı (Suşehri Adliyesi) – 2011/-

YABANCI DİL

İngilizce